

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Брой 7

София, четвъртък, 10 септемврий

1931 г.

11. заседание

Срѣда, 9 септемврий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 45 м)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитѣ представители: Георги Юртовъ, Драгомиръ Апостоловъ, Александъръ Христовъ, Василь Димитровъ, Атанасъ х. Поповъ, Василь Мариновъ и Костадинъ Караджовъ	141	ността и труда и министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве — отъкъсно мѣрките за прилагане трудовитѣ закони и за отстранение намѣсата на полицията. (Съобщение)
Заявление отъ народния представителъ Стамо Пулевъ, съ което съобщава, че на 26 и 27 августъ т. г. той е присѣствувалъ въ заседанията на Народното събрание, но е пропусналъ да се разпише. Анулиратъ се отсъствията му за казанитѣ дати	141	141
Питане отъ народнитѣ представители Асенъ Бояджиевъ, Андрей Деневъ и Владимиръ Санковъ, отъ името на работническата парламентарна група, къмъ министра на търговията, промишле-	141	Законопроекти: 1. За контролъ върху картелитѣ и монополнитѣ цени. (Съобщение)
		2. За ревизиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 година. (Трето четене — приемане)
		141
		Избори — законодателни, провѣрка: Фердинандска избирателна околия (Разискване).
		142
		Дневенъ редъ за следващото заседание
		165

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Бобошевски Цвѣтко, Богдановъ Димитъръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Василь, Василевъ Йото, Велчевъ Иванъ, Деневъ Сѣби Димитровъ, Димитровъ Василь, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василь, Диневъ Никола, Дичевъ Петко, Дочевъ Момчо, Думановъ д-ръ Никола, п. Захариевъ Захари, Икономовъ Андрей, Йотовъ Никола, Казанаклиевъ Георги, Каназирски Георги, Кировъ Стаматъ, Косевъ Костадинъ, Кушевъ д-ръ Петъръ, Кършовски Крумъ, Лоловъ Сава, Лулчевъ Коста, Лѣкарски Иванъ, Ляпчевъ Андрей, Маджаровъ Рашко, Молдовъ Владимиръ, Мърмевъ Петъръ, Найденовъ Никола, Нейчевъ Адамъ, Неновъ Атанасъ, Орозовъ Александъръ, х. Петковъ х. Георги, х. Поповъ Атанасъ, Радевъ Георги, Родевъ Христо, Русевъ Иванъ, Сапунджиевъ Никола, Славовъ Кирилъ, Станишевъ д-ръ Константинъ, Станковъ Владимиръ, Статевъ Христо, Филиповъ Стоянъ, Христовъ Александъръ, Христовъ Димитъръ, Цанковъ Александъръ, Чешмеджиевъ Григоръ, Чорбаджиевъ Петко, Юртовъ Георги и Янакиевъ Василь)

Бюрото е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Георги Юртовъ — 2 дена;
 На г. Драгомиръ Апостоловъ — 3 дни;
 На г. Александъръ Христовъ — 1 день;
 На г. Василь п. Димитровъ — 3 дни;
 На г. Атанасъ х. Поповъ — 5 дни;
 На г. Василь Мариновъ — 1 день и
 На г. Костадинъ Караджовъ — 1 день.

Постѣпило е заявление отъ старозагорския народенъ представителъ г. Стамо Пулевъ, съ което съобщава, че на 26 и 27 августъ т. г. той е присѣствувалъ тукъ, но е пропусналъ да се разпише въ присѣствената книга.

Анулиратъ се отсъствията му за тѣзи два дена.

Постѣпило е питане отъ парламентарната група на Работническата партия къмъ г. министра на търговията, промишлеността и труда и г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Въ питането се казва, че въ каменовъгленитѣ мини „Чумерна“ и „Св. Никола“ сѣ заети около 200 души работници, които работили на акордъ неограничено и по този начинъ работниятъ день надмивалъ 8 часа, че заплатитѣ на работницитѣ не се изплащали редовно и т. г., поради което тѣ искали да правятъ известни демонстрации, които сѣ имъ били забранени. Питатъ г. министра на търговията, промишлеността и труда и г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве какви мѣрки ще взематъ за прилагане трудовитѣ закони и за отстранение намѣсата на полицията.

Питането е подписано, за работническата парламентарна група, отъ г. г. Асенъ Бояджиевъ, Андрей Деневъ и Владимиръ Станковъ.

Това питане ще се изпрати на съответнитѣ г. г. министри, за да отговорятъ.

Постѣпилъ е отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда законопроектъ за контролъ върху картелитѣ и монополнитѣ цени. (Вж. прил. Т. I, № 4)

Този законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ представители и постави на дневенъ редъ.

Пристижваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за ревизиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 г.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Замѣстникъ-докладчикъ М. Дилиновъ (з): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: По този законопроектъ е постѣпено предложение отъ народния представител г. Стамо Пулевъ, подписано отъ нужното число народни представители, въ смисълъ, въ чл. 1 думитѣ „1 май 1930 г.“ да се замѣнятъ съ думитѣ „30 септемврий 1930 г.“ Г. министърътъ на земледѣлието е съгласенъ съ това предложение.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е предложение отъ народния представител г. Григоръ Василевъ, също така подписано отъ нужното число народни представители, въ смисълъ, въ чл. 1 думитѣ „и зеленчуците“ да се заличатъ.

Г. министре! Съгласни ли сте съ това предложение?

Министъръ Д. Гичевъ: Да.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ на трето четене законопроекта за ре-визиране договоритѣ за наемъ на обществени земи за стопанската 1930/1931 г., както се прочете, заедно съ току-що приетитѣ две предложения, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. т. II, № 2)

Пристѣпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ: докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ — раз-искване по избора въ Фердинандската избирателна око-лия.

Има думата народниятъ представител г. Георги Ка-лъповъ.

Г. Калъповъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни пред-ставители! Като избраникъ отъ Фердинандската избира-телна околия, смѣтамъ за свой дългъ да допълня доклада по избора въ тази околия, за да могатъ г. г. народнитѣ представители да иматъ ясна представа за онова, което стана тамъ, да изведатъ правилно заключение и да да-датъ своя вотъ въ една или друга смисълъ.

Н. Пѣларевъ (д. сг): Докладъ ли правите?

Г. Калъповъ (д): Допълнямъ само доклада, а следъ това ще кажа своето мнение.

Г. г. народни представители! Може би Фердинандската избирателна околия е единичката, която бѣше подложена на единъ страшенъ тероръ, упражненъ не само по време на изборитѣ или единъ месецъ преди тѣхъ, а много по-рано. Това бѣше единъ системенъ тероръ, упражняванъ още отъ месецъ януарий т. г., оттогава, откогато дойде новоназначениятъ околийски началникъ, съ специалната задача да осигури благоприятенъ изборенъ резултатъ за управляющата тогава партия.

Четири сѣ общинитѣ въ Фердинандска околия, които решаватъ резултата отъ изборитѣ въ тая околия въ една или друга посока. Това сѣ селата: Бойчиновци, Лехчево, Чипоровци и Превала.

Въ с. Бойчиновци щѣхме да имаме такъвъ резултатъ, какъвто имаме и въ другитѣ села, както докладва г. до-кладчикътъ, ако не бѣше моето присѣствие тамъ, къ-дето и бѣхъ арестуванъ. Моето присѣствие предотврати да не станатъ тамъ тѣзи срамни работи, които станаха въ другитѣ избирателни секции.

Въ с. Лехчево не може да се смѣта, че има законно произведенъ изборъ, първо, защото бюрото бѣше назна-чено отъ околийския началникъ съ писма, въ които се казва, че по жребие и изборъ на мировия сѣдия се назна-чаватъ за членове на изборното бюро известни лица. Това фактически не е вѣрно. Тѣзи писма сѣ фалшиви. Тѣ носятъ хвърчащи изходящи нумера отъ околийското управление, което се установява отъ направената про-вѣрка. Има и писмени данни къмъ изборното дѣло, отъ които се вижда, че такива изходящи нумера въ Ферди-нандското околийско управление нѣма. Освенъ това тѣзи писма носятъ подписа на околийския началникъ Ангелъ Гутурановъ, и на едно лице, нѣкой си Божиловъ, което, установено е съ данни въ изборното дѣло, не е било ни-какъвъ чиновникъ, не е било въобще на служба въ око-лийското управление. Следователно писмата, съ които се назначава изборното бюро въ с. Лехчево, сѣ фалшиви, сѣ писма съ неистински нумера и съ подписъ на лице, което не е било чиновникъ въ околийското управление.

Така че изборното бюро въ никой случай не може да се смѣтне за законно назначено бюро, което може да про-изведе избора. Изборътъ е произведенъ предъ случайни хора. Отъ противната страна сигурно ще се иска назна-чаването на парламентарна анкета, която да провѣри тѣзи данни. Азъ смѣтамъ, че когато къмъ изборното дѣло има официални данни, отъ околийското управление, съ които се установява, че такъвъ чиновникъ тамъ нѣма, че такива изходящи нумера не съществуватъ, анкетата е излишна.

Въ с. Чипоровци пъкъ новоназначениятъ произволно председател, следъ като е билъ изгоненъ изборниятъ по-жребие председател, е изброилъ 500 плика — и това е установено въ следствието — и още отъ сутринята е во-дилъ точенъ списъкъ на гласоподавателитѣ. На обѣдъ, когато полицейскиятъ приставъ е поканилъ застѣпникътъ на Народния блокъ да отидатъ да обѣдватъ заедно, пред-седателятъ на изборното бюро е казалъ, че сѣ гласували 430 души и е поискалъ да минатъ още 70 души, като е посочилъ и пликотѣ, по които е следилъ колко сѣ гла-сували, и тогава да се преустанови гласуването. Устано-вено е също, че 501-ятъ избирателъ, дошелъ отъ с. Же-лѣзна, макаръ че му е билъ даденъ пликъ да гласува, е върнатъ, защото вече било преустановено гласуването и трѣбвало да гласува следъ обѣдъ. Това е единъ аргументъ, който ни убеждава, че наистина е била предварително приготвена една кутия съ 500 бюлетини, съ която е смѣ-нена кутията съ действително подаденитѣ бюлетини. Въ края на следствието и следователтъ заключаватъ, че това е установенъ фактъ. Също така свидетелитѣ, разпитани отъ следователя, казватъ, че вечерта, при преброяването на бюлетинитѣ въ с. Чипоровци, забелязали, че надъ 300 плика били хоризонтално наредени въ кутията — и това имъ направило впечатление — и че при разпечатването на тѣзи пликотѣ показали сѣ въ тѣхъ все розови бю-летини. Не може въ една кутия, когато се пускатъ пли-котѣ отгоре, тѣ да падатъ въ хоризонтално положение. Това е установено отъ следствието, но не се изнесе вчера.

За с. Превала също така е установено, че тѣмна стаичка фактически не е имало, затова защото нѣкой си Тодоръ Бубановъ е стоялъ вътре и е поставялъ бюлети-нитѣ въ пликотѣ на избирателитѣ. Това сѣ картинитѣ въ тия три села.

Ще се повдигне и тукъ въпросътъ, който се повдигна и въ комисията — че не е спазенъ чл. 124 отъ избира-телния законъ, че не е призованъ отъ следствената властъ като страна и избраниятъ кандидатъ на Демокра-тическия съговоръ, че при това положение следствието не е пълно, че не е изпълнена формата на закона, и, като ще се сѣлятъ на това именно основание, ще искатъ да се утвърди изборътъ. Азъ смѣтамъ, че формата насъ не може да ни задѣлжава. Това сѣ материали, събрани отъ сѣдебната властъ, въ която съмнение не може да има. Събранъ е суровъ материалъ, който достатъчно ни дава основание да вѣрваме, че действително изборитѣ въ тия три села сѣ произведени така, както установяватъ сви-детелитѣ.

Вѣрно е, че комисията, съ своето решение да се ка-сиратъ изборитѣ въ три секции отъ Фердинандска око-лия, за пръвъ пътъ сега, следъ като минахме толкова из-бори, ще спре нашето внимание по-дълго време и ще ни озадачи, дали можемъ да вдигнемъ спокойно рѣжка за ка-сирането на изборитѣ въ тия нѣколко секции. Но щомъ ще се вземе решение да се произведатъ въ тѣхъ нови избори, азъ смѣтамъ, че нѣма какво да се смущаваме. Во-лята на народа ще се провѣри, нѣма да се ограничи, и, следователно, ще може, ако наистина сповориститѣ иматъ влияние долу всрѣдъ народа, да си получатъ сѣшитѣ гла-сове, ако наистина сѣ ги получили по единъ законенъ пътъ, по пътя на народното довѣрие.

При това положение азъ смѣтамъ, че ще трѣбва да се приеме решението на комисията да се касиратъ избо-ритѣ въ тия три секции отъ Фердинандска околия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народ-ниятъ представител г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземайки думата по предложението на ко-мисията по провѣрка на изборитѣ за касиране изборитѣ въ три секции въ Фердинандската избирателна околия, моята първа дума не може да не бѣде дума на решително неодобрение начина, по който тоя изборъ се докладва предъ васъ. Ние одобрихме повече отъ 40 избора. Повече отъ 40 доклада се направиха предъ васъ, но всички доклад-чици се помѣчиха да се поставятъ въ рамкитѣ на мандата, който имъ е даденъ отъ комисията. Не такова, обаче, бѣше поведението на г. докладчика по фердинандския изборъ. Първата длъжностъ на докладчика бѣше да подготви спо-

койна атмосфера за разглеждането на избора, особено когато прави предложение за лишене на един народен представител от неговия мандат.

М. Дилиановъ (з): Ако нѣма такава атмосфера?

Докладчикъ Д. Джанкардалийски (нац. л): Никой не предлага лишаване от мандат народен представител. Предлага се касиране на изборитѣ само въ три секции.

М. Дилиановъ (з): Вие ги съжалихте и не докладвахте всичко. Трѣбваше всичкитѣ мърсотии по този изборъ да бѣдат изнесени, тогава г. Мошановъ нѣмаше да има доблестъ да излиза да говори.

С. Мошановъ (д. сг): Да не говоримъ за доблестъ. Азъ разбирамъ тия, които сѣ теглили и страдали, да не могатъ да се въздържатъ, но единъ политически тиловакъ като Васъ да прави първитѣ прекъсвания! — Оставете тая работа.

М. Дилиановъ (з): Ако бѣхъ на Ваше мѣсто, щѣхъ да си посиия главата съ пепель и ще избѣгамъ отъ трибуната.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ още не съмъ отворилъ уста, не сте чули какво ще кажа и почвате да ме прекъсвате. Оставете ме да се изкажа спокойно и да изпълня дълга си на народенъ представителъ.

М. Дилиановъ (з): Недейте обижда докладчика.

Н. Кемилевъ (д. сг): Трѣбваше да бѣдеш снощи тукъ и да чуешъ какво се докладва.

М. Дилиановъ (з): Бѣхъ снощи и чухъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да!

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не обиждамъ никого. Азъ правя преценка на единъ докладъ, като считамъ, че първиятъ дългъ на докладчика бѣше да създаде атмосфера на спокойствие, за да можемъ действително по единъ такъвъ важенъ актъ, който има да извършимъ, да си кажемъ думата съ нужното безпристрастие, за да бѣде нашата дума авторитетна.

Г. г. народни представители! Азъ излизамъ предъ васъ да защита тезата, че на Народното събрание не е докладванъ Фердинандскиятъ изборъ въ положение, щото то да може да го разгледа и да каже своята дума. Но за да развия моитѣ аргументи — понеже това е първиятъ случай, предъ който ние сме изправени да кажемъ нашата дума за касиране на единъ изборъ — азъ трѣбва да подчертая, за да си създадемъ всички едно убеждение, че ние тукъ действуваме като една съдебна инстанция.

Правото на народнитѣ събрания, на парламентитѣ сами да провѣрватъ редовността на своитѣ членове е толкова старо, колкото е стара въобще идеята за обсъждане на обществени въпроси отъ редовно упълномощени тѣла. Въ най-старото минало, когато неограничената монархия на Франция е била принудена по известни въпроси да свиква съсловията, за да взима тѣхнитѣ съвети по известни държавни въпроси, следъ като сѣ събирали съсловията, тѣхнитѣ представители сѣ представяли своитѣ пълномощия, за да бѣдатъ прегледани и да се провѣри дали сѣ редовни пълномощници на съсловията си, за да могатъ да заседаватъ.

По-сетне, когато революциитѣ въ различнитѣ страни създадоха парламентитѣ, тая провѣрка на пълномощия премина въ провѣрка на мандатитѣ, защото, както знаете, навсѣкѣде революциитѣ унищожиха идеята за пълномощията, като дадоха свобода на народния избраникъ да не се чувствува свързанъ съ никакво пълномощие, съ никакви поръчки отъ тия, които сѣ го избрали, но да има пълна свобода да решава по съвѣсть въ парламента.

Запазвайки този исторически споменъ, правилникътъ и у насъ говори именно за провѣрка на пълномощия, когато въ сѣщностъ днесъ тая провѣрка на пълномощия ние не я вършимъ, защото ние не сме пълномощници, а сме избраници. Днесъ се касае да се провѣри дали определено лице е влѣзло въ Парламента законно, дали изборътъ му, който е единъ юридически актъ, е извършенъ съгласно закона.

Г. г. народни представители! Когато на една държавна институция е дадено правото да провѣрва дали известенъ юридически актъ — изборътъ е единъ напълно юридически актъ — е извършенъ съгласно закона, тая институция безспорно се превръща вече въ съдебна инстанция. отъ момента, когато председателътъ ни каже, че е поставенъ за разглеждане единъ изборъ и ние трѣбва да се произнесемъ по неговата редовностъ, ние се превръщаме въ съдебна ин-

станция и ние имаме всичкитѣ нейни права, но и всичкитѣ нейни задължения. И нашиятъ избирателенъ законъ въ чл. 125 ни припомня именно това, че ние сме единствениятъ съдия за правилността и действителността на избора.

А. Капитановъ (з): Навремето защо бѣхте забравили това?

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Никого не сме го забравяли.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Самъ се считамъ за много малъкъ авторитетъ, за да мога да развия предъ васъ тая истина въ нейната пълна широта, за да можете, възприемайки я, да възприемете и всичкитѣ логически послѣствия. Азъ ще си послужа съ свършено кратки цитати отъ най-модерния днесъ, общопронизатия демократиченъ конституционалистъ, професоръ по конституционно право, Дюги. Въ четвъртия си томъ, когато разглежда правото на парламента да провѣрва пълномощията

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г. Мошановъ! — (Къмъ А. Бояджиевъ) Г. Бояджиевъ, трѣбва да изпълните вчерашното решение на Парламента. Вие сте изключени, моля! да напустнете залата.

А. Бояджиевъ (раб): Дайте ми думата за обяснение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата! Г. г. квестори! Изпълнете вашитѣ задължения!

А. Бояджиевъ (раб): Какъ ще ме изключвате, преди да изслушате обясненията ми?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Следъ вота на Парламента нѣмате думата по Вашето изключване.

А. Бояджиевъ (раб): Азъ оспорихъ, че нѣмаше болшинство за моето изключване. И не само азъ оспорихъ, но и много други.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Приканвамъ Ви да напустнете залата.

А. Бояджиевъ (раб): Азъ за вчера бѣхъ изключенъ, а не за днесъ.

Отъ мнозинството: За днесъ, за днесъ!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г. г. квестори, изпълнете решението на Парламента!

А. Бояджиевъ (раб): Вчера азъ бѣхъ изключенъ, а не днесъ. Така Вие можете да кажете и утре, че съмъ изключенъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, напустнете залата! Изпълнете решението на Парламента!

А. Бояджиевъ (раб): Това е единъ произволъ! Ще ми дадете думата за лично обяснение и тогава ще напустна.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Изпълнете правилника!

А. Бояджиевъ (раб): Когато Вие не изпълнявате правилника, азъ не мога да го изпълнявамъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Правилникътъ е ясенъ.

А. Бояджиевъ (раб): Правилникътъ е ясенъ и Вие сте длъжни да ми дадете думата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Следъ вота на Парламента никой не може да се повръща по този въпросъ. Моля, г. г. квестори, изпълнете вашето задължение!

А. Бояджиевъ (раб): Въ правилника е казано, че не може да се изключва единъ народенъ представител, преди да се изслушатъ обясненията му.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г. г. квестори, изпълнете вашитѣ задължения. (Квесторътъ Никола Гашевски приканва народния представителъ Асенъ Бояджиевъ да напустне залата)

С. Димитровъ (раб): Тогава изпѣдете всички ни.

А. Бояджиев (раб): Азъ моля г. Гашевски да каже, вчера дойде ли при мене да ми каже, че съм изключенъ и да напусна залата? За вчера ли бяхъ изключенъ, или за днесъ?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Вчера не напуснахте.

П. Стоевъ (раб): Г. квесторътъ да каже.

А. Бояджиев (раб): Азъ вчера напуснахъ заседанието.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, изпълнете решението на Парламента.

А. Бояджиев (раб): Какъ може така?

П. Стоевъ (раб): Ето, председателстващиятъ вчера г. Захариевъ е тукъ, разберете се съ него.

А. Бояджиев (раб): Утре другъ може да ми каже пакъ, че съм изключенъ. Какъ така?

Х. Мирски (д): Въ правилника изрично се казва, че изключването се отнася за следующия день.

Г. Костовъ (раб): Тогава защо искахте вчера да го отстраните, защо го изгонихте отъ заседанието?

(Подпредседателътъ Никола Захариевъ говори съ председателстващия Н. Шоповъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Следъ обясненията, които имахъ съ подпредседателя г. Захариевъ, предлагамъ Ви, г. Бояджиевъ, и Ви моля за последенъ пътъ да изпълните решението на Парламента. Вчера не сте го изпълнили, защото не е било санкционирано.

А. Бояджиев (раб): Това се вика фашистки парламентаризъмъ. Долу фашисткия парламентаризъмъ! (Излиза отъ залата)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Продължавайте, г. Мошановъ!

С. Мошановъ (д. ст): Г. г. народни представители! Преди инцидента говорехъ, за да подкрепя съ мнения на безспорни авторитети мисълта, която за мене е отъ голѣмо значение и която трѣбва да бѣде ръководна наша мисълъ при решаването на всѣки единъ въпросъ отъ характера, какъвто има сложениятъ предъ насъ въпросъ.

Дюги казва: (Превежда) „Камарата има всичкитѣ права на единъ съдъ, но тя нѣма повече право отъ единъ съдъ. Отъ това трѣбва да се заключи, че тя е тѣсно свързана съ разпоредбитѣ на закона. Тя има да съди единъ случай на законност и тя е, като всѣки съдия, логично свързана съ закона. Безспорно, камарата е една суверена съдебна инстанция, но въ смисълъ, че нейното решение е окончателно и безапелационно. Но отъ това, че една съдебна инстанция е суверена, не следва, че тя може да издаде едно решение, противно на закона. Това схващане се налага когато се приеме — като мене казва Дюги — че при въврката на изборитѣ камарата изпълнява съдебни функции. Но то е истинско, и когато би се приело становището, че камарата въ случая не действа като съдъ, защото нѣма законно установена власт, която да бѣде надъ закона. Самиятъ парламентъ е подчиненъ на закона, додето той съществува. Всѣка отъ камаритѣ е свързана така енергично съ закона, както най-дребниятъ съдебенъ или административенъ чиновникъ“.

Гледайки така на тоя въпросъ, въ всички парламенти много ревниво сѣ пазили да нарушатъ тоя основенъ принципъ. Цѣлата парламентарна история на третата република познава само единъ опитъ — да не се подчини парламентътъ на закона — опитъ, направенъ отъ голѣмия Клемансо, отъ великия Клемансо, не въ годинитѣ, когато правѣше договоритѣ за миръ, но въ годинитѣ на първитѣ стѣпки на третата република, когато той стоеше на крайната лѣвица. Единъ отъ участницитѣ въ парижката комуна, Бланки, е билъ осѣденъ поради участието си въ комуната и лишенъ отъ граждански и политически права.

Министъръ Г. Петровъ: Гутурановъ, околийскиятъ началникъ въ Фердинандъ, дали ги разбира?

С. Мошановъ (д. ст): Именно, азъ не говоря предъ него, а говоря предъ просвѣтени народни представители,

чието съвѣсть вървамъ, че е свободна. Съ туй искамъ да имъ дамъ повече аргументи въ подкрепа на тезата, която защитавамъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие трѣбваше навремето да хванете дрѣновския околийски началникъ, а не да го държите четири години. Но вие миналото не искате да разгрѣщате! (Глъчка всрѣдъ мнозинството)

С. Мошановъ (д. ст): Ако има извършени нѣкакви нарушения отъ нѣкого, той ще си понесе своята отговорност. Ние сме изправени днесъ предъ нашата отговорност.

Деветъ години следъ това Клемансо се опита да пледира предъ френския парламентъ, че, въпрѣки че Бланки е лишенъ отъ избирателни права, въпрѣки че законътъ не му позволява да влѣзе въ франския парламентъ, все пакъ френскиятъ парламентъ, заседавайки не като съдъ, а като съдебни заседатели, може да прецени времената, въ които Бланки е билъ осѣденъ, да прецени факта, че той билъ избранъ отъ народа, който му е далъ довѣрие, и да му разтвори вратитѣ си.

М. Дилиановъ (з): Каква аналогия има това съ нашия случай, г. Мошановъ? (Глъчка всрѣдъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. ст): Идвамъ до аналогията.

М. Дилиановъ (з): Заповѣдайте, да я видимъ! (Глъчка всрѣдъ мнозинството)

С. Мошановъ (д. ст): Тогава докладчикътъ Лаказъ му казва: „Ние не можемъ да подчинимъ нашето решение на преценки, чужди на нашата мисия. Това би значило да признаемъ на това събрание роля, какъто не е неговата. Парламентътъ не е съдъ съ съдебни заседатели — жури — който може да търси оправданието на известенъ фактъ въ характера на събитията, посрѣдъ които той е билъ извършенъ. Ние сме единъ съдъ, неумолимъ пазителъ на закона, който имаме длъжността да прилагаме“.

Отъ мнозинството: Разбира се, точно и ние това искаме да направимъ.

С. Мошановъ (д. ст): Точно това и азъ апелирамъ да направите.

М. Дилиановъ (з): Ако г. Гутурановъ е изпълнилъ закона, никой нѣма да каже дума. (Глъчка всрѣдъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата, г. Дилиановъ!

С. Мошановъ (д. ст): Но, г. г. народни представители, азъ тукъ се чувствавамъ много по-силенъ, когато ще мога да подкрепя предъ васъ мисълта си не съ чужди автори, които пишатъ, имайки предъ видъ тѣхнитѣ парламентарни и политически нрави, чужди на нашитѣ. Азъ имамъ удоволствието, следйки отъ близо и отдавна парламентарната и политическа дейностъ на сегашния министъръ на вътрешнитѣ работи г. Никола Мушановъ, да ви припомня една негова речъ по този въпросъ. Азъ не го правя това, за да изтъквамъ нѣкакви противоречия, защото той има рѣдката привилегия и когато е билъ тукъ (Сочи министерската маса), и когато е билъ тамъ (Сочи лѣвицата), да е ималъ по тѣзи въпроси въ Парламента едно и също мнение. И безспорно, когато човѣкъ прочете тия произнесени въ продължение на 20 години речи, не може да не изпита едно вътрешно удовлетворение за изпълненъ дългъ, което за тежкия кръстъ на общественика е можеби най-голѣмото морално удовлетворение. Азъ нѣма да приповеторя тия думи на г. Мушанова, за да го предизвиквамъ да вземе думата по този въпросъ, защото той на нѣколко пѣти, говорейки отъ тамъ (Сочи лѣвицата), е казалъ, че министритѣ на вътрешнитѣ работи, когато се касае до касиране на избори, иматъ единъ дългъ: да не оставятъ на 100—150 повече или по-малко неотговорни хора да се произнесатъ, безъ тѣ, министритѣ на вътрешнитѣ работи, да си кажатъ мнението, когато се касае за прилагането на избирателния законъ, особено при предложение за касиране на изборъ.

Та ето какво казва г. Никола Мушановъ.

Н. Гавраиловъ (нац. л): Кои сѣ тия неотговорни хора? Кажете за кои неотговорни хора говорите? Нима народнитѣ представители сѣ неотговорни хора?

С. Мошановъ (д. сг): Народниятъ представителъ има морална отговорност, но нѣма политическа отговорност. Той има партийна, морална отговорност, но не политическа или формална отговорност. Въ тоя смисълъ говора.

Въ XIX обикновено Народно събрание, въ първата му извънредна сесия, когато се е касало за касирането на пловдивския изборъ заради това, че — не е важно заради какво —

А. Капитановъ (з): Кажете го какво е.

С. Мошановъ (д. сг): . . . г. Мушановъ е казалъ: (Чете) „Една отъ първитѣ длѣжности на Народното събрание при провѣрка на изборитѣ е тѣкмо тая: да съблюдава закона. Ако Парламентътъ има съдебни функции при провѣрка на избори, то е тѣкмо да бѣде съдия, и както съдията е длѣженъ да се подчинява на закона, тѣй и народното представителство трѣбва да се подчинява на закона. Въ това споръ нѣма. Която и книжка да обърнете по тия въпроси, ще ви каже, че Народното събрание, при провѣрка на изборитѣ, не е властно да създава ad hoc, за случая, една нова практика, която противоречи на съществуващото законодателство до момента, когато провѣрява избора“.

П. Стоевъ (раб): Нали вие създадохте последния законъ за изборитѣ?

С. Мошановъ (д. сг): „Иначе то би значило ние да станемъ едно тиранично народно представителство, което временно може да се увлѣче отъ пристрастие, отъ лични съображения, но което никога нѣма да спазва закона въ една отъ най-главнитѣ функции на Парламента“. . . .

М. Дилиановъ (з): Това Народно събрание дали е тиранично?

С. Мошановъ (д. сг): . . . „да се нареди той, да се конституира, преди да се създаде, той прѣвъ да се подчини на народната воля, която е изразена въ самия законъ, който урежда провѣрката на изборитѣ“.

Г. г. народни представители! Защо се спрѣхъ толкова да подчертая тая идея, че ние сме въ този моментъ, безспорно, една съдебна инстанция, съ съдебни функции и съ първа длѣжностъ да приложимъ закона въ неговъ смисълъ? (Пререкания между д-ръ Кънчо Милановъ и А. Капитановъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да!

С. Мошановъ (д. сг): Има единъ важенъ въпросъ: той е, че когато ние действуваме именно като такава съдебна инстанция, . . . (Пререкания между д-ръ К. Милановъ и А. Капитановъ и други земледѣлци)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля ви се, г-да!

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Позволете ми да кажа своето учудване за нетърпението, съ което изслушвате едни чисто принципиални становища. Азъ разбирамъ, когато дойда — а азъ нѣма да дойда дотамъ, това не е целта на моята речъ — до известни факти, които могатъ да се оспорватъ отъ едната или другата страна, да се създаде тая нервностъ въ Събранието; но азъ ви казвамъ едни принципиални положения.

М. Дилиановъ (з): За тѣхъ никой не спори, г. Мошановъ!

С. Мошановъ (д. сг): Но защо създавате тая атмосфера?

М. Дилиановъ (з): Губи се време.

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте сега! „Губите време“! То се видѣ колко се цени времето.

М. Дилиановъ (з): Минете на фактитѣ.

С. Мошановъ (д. сг): Искамъ да развия аргументацията си, за да ви кажа защо не мога да дойда на фактитѣ. Дайте ми свобода да си изложа аргументацията.

М. Дилиановъ (з): Фактитѣ сж известни.

С. Мошановъ (д. сг): Дай, Боже, да сж известни!

Министъръ Г. Петровъ: Фактитѣ сж страшни. Тѣ не могатъ да бѣдятъ въ полза на Вашата теза.

С. Мошановъ (д. сг): Когато разглеждаме единъ изборъ, чиято редовностъ се оспорва, ние има да разрешимъ нѣколко въпроса. Първиятъ е, дали кандидатътъ е избираемъ. По даденото дѣло такъвъ въпросъ не се повдига. Вториятъ въпросъ е, дали кандидатътъ е получилъ нуждното число гласове по закона, за да бѣде избранъ.

А. Капитановъ (з): Кажете си мнението по това: избираемъ ли е билъ кандидатътъ или не?

С. Мошановъ (д. сг): Ще дойда и тамъ, г. Капитановъ!

А. Капитановъ (з): Избираемъ ли е билъ или не?

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Мълчете, бе! Дайте свобода на оратора.

С. Мошановъ (д. сг): И тамъ ще дойда, г. Капитановъ, той е третиятъ въпросъ. Вие ми редите речта. Оставете ме азъ да я реда. Казахъ, че вториятъ въпросъ е, дали кандидатътъ е получилъ нуждното число гласове по закона, за да бѣде избранъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Каква свобода, когато Вие въ Сухиндолъ казахте, че не признавате закони въ тая страна?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Ачковъ (нац. л. о): Азъ обръщамъ вниманието на г. г. министритѣ: разискваме въпроса за потѣпканитѣ свободи отъ г. Гутурановъ. Нека ние имаме свободата, когато ще обсъждаме тоя въпросъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Ачковъ!

М. Дилиановъ (з): Ние знаемъ защо го пратихте тамъ — за да потѣпка тия свободи. Затуй се спори сега.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Ама именно затуй да не подражаваме на Гутурановъ.

М. Дилиановъ (з): Вие го пращате въ затвора.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Не трѣбва да се приравняваме съ него.

М. Дилиановъ (з): Ако дойде той тукъ, и той ще протестира срещу васъ, защото вие го пратихте тамъ, за да отиде въ затвора.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Разправайте каквото искате, но дайте свобода.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Приканвамъ г. г. народнитѣ представители да респектиратъ правата на ораторитѣ. Азъ смѣтамъ, че народенъ представителъ, който се качи на трибуната, има право да говори.

С. Мошановъ (д. сг): По втория въпросъ, г. г. народни представители, нѣма никакъвъ споръ. Всичкитѣ избрани кандидати по тоя изборъ сж получили законното число гласове.

Третиятъ въпросъ, който ние ще има да си зададемъ при разглеждането на всѣки изборъ, и на тоя, е: дали формалноститѣ по завѣрката на листата и по произвеждането на избора сж станали споредъ избирателния законъ? Тукъ въпросътъ, дали формалноститѣ при завѣрката на листата сж станали съгласно закона, може да се постави. Г. докладчикътъ не бѣше натоваренъ отъ комисията да го постави, защото тя не възприе неговото гледище по този въпросъ, но той, между нѣколкото въпроса, които постави отъ себе си, постави и тоя. Касае се именно за това, че въ листата на Демократическия съговоръ въ коалиция съ Националлибералната партия — обединена е имало кандидатъ единъ кметъ; оставката на тоя кметъ не била приета, той е билъ чиновникъ въ момента на завѣряване листата, вследствие на което цѣлата листа трѣбва да бѣде унищожена.

Г. г. народни представители! Азъ по тоя въпросъ ще се огранича дотолкова, доколкото има данни въ самото дѣло. Защото, за да си отговоримъ, дали тия формалности сж изпълнени, ние или трѣбва да се основемъ на

данный въ самото изборно дѣло, или пъкъ по твърдения, не намирайки потвърждение въ самото изборно дѣло, да търсимъ вече други начини на провѣрка, за които ще говоря по-нататъкъ. Къмъ дѣлото има доказателства, че въпросниятъ лехчевски кметъ си е подалъ оставката въ законно установения срокъ. Тая негова оставка е била редовно регистрирана, и по достоверността на датата на регистрирането ѝ не се спори.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л.): Не е регистрирана, щомъ нѣма протоколъ, г. Мошановъ. Фактътъ, че заявлението е подадено, още не означава, че е регистрирано.

С. Мошановъ (д. сг): Г. докладчикъ! Сега ние тамъ именно сме въ споръ съ Васъ. Азъ ще Ви отговоря. Фактътъ е, обаче, единъ, че има подадено заявление отъ лехчевския кметъ, че си подава оставката, че това заявление е регистрирано въ общинския входящъ регистъръ и че датата на тая регистрация не възбужда никакво съмнение. Това е установенъ фактъ. Отъ гдѣ започватъ различията между мене и г. докладчика? Той казва, че за кандидата кметъ, за да не се третира като чиновникъ въ време на избора, не е достатъчно неговата оставка само да бѣде подадена и регистрирана, а трѣбва да бѣде и приета. Тамъ, г. докладчикъ, Вие сте на едно гледище, което не е съобразно съ закона и което, ако се възприеме отъ Народното събрание, ще отвори вратитъ на много произволи въ смисълъ, че особено на политически лица — кметове, винаги ще се осуетява отъ тѣхни политически противници въ съвета правото на избираемостъ или като не имъ приематъ оставката, макаръ да бѣде формално подадена, или пъкъ като не се събиратъ съветниците, не ще има нужниятъ кворумъ за съвета да се произнесе, и додето дойде моментъ за завѣряване на листата или за произвеждане на самия изборъ, оставката имъ, небидейки приета, могатъ да бѣдатъ лишени отъ правото да бѣдатъ кандидати.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Може да имаме и обратния случай: може да има единъ послушенъ съветъ, който да държи заявлението, безъ да приеме оставката, и да чака да види дали кандидатътъ ще бѣде избранъ за депутатъ, или не. И това е важно.

С. Мошановъ (д. сг): По-важното, г. Димитровъ — да повтора мисълта си, понеже пререкавахте съ мене, може би, не сте ме чули — по-важното е да не се създаватъ условия да се лишава единъ гражданинъ отъ възможността да постави законно своята кандидатура поради злата воля на свои противници.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Защо си е оттеглилъ оставката, щомъ не я е подавалъ?

С. Мошановъ (д. сг): И на това ще отговоря, почакайте, — Затова въ чл. 48 отъ избирателния законъ се казва: (Чете) „Листата, изброени въ л. п. 4 и 5 на горния членъ, освенъ министритъ, които искатъ да бѣдатъ избрани за народни представители, трѣбва да си дадатъ оставката въ течение на десетъ дни най-късно отъ публикуването указа за изборитъ“. Само това е тѣхното задължение — да си дадатъ оставката, повече не.

А. Капитановъ (з): Г. Мошановъ! Вчера се изнесоха данни, че презъ това време той е подписвалъ документи като кметъ. Не е достатъчно само да си подаде оставката, а трѣбва да напусне длъжността.

С. Мошановъ (д. сг): Като се съгласимъ по първия въпросъ, ще минемъ по-нататъкъ. За мене нѣма такива доказателства. Азъ говоря за тѣзи доказателства, които виждамъ въ изборното дѣло. За други доказателства не говоря, защото не ги виждамъ. Азъ говоря за тѣзи, които съмъ намѣрилъ.

А. Капитановъ (з): Не Ви ли шокира и това, че на 22 юний е оттеглена оставката?

С. Мошановъ (д. сг): Хичъ не ме шокира. Защото отъ чисто формално гледище, щомъ той не е билъ избранъ за народенъ представитель, щомъ общинскиятъ съветъ презъ това време не го е изхвърлилъ, той има право да си оттегли оставката, както общинскиятъ съветъ има право, следъ като той си е оттеглилъ оставката, да го изрине.

Отъ земледѣлцитъ: А-а-а! (Оживление)

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте бе, г-да. (Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Но това не ви дава основание споредъ избирателния законъ да го касирате.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Тукъ не сме съгласни.

С. Мошановъ (д. сг): Ако по такива дребни работи, г-да, нѣмаме търпението да се изслушваме, тогава не знамъ какво ще бѣде за по-големи и важни работи. (Глъчката продължава)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да!

С. Мошановъ (д. сг): Та, казвамъ, по тоя въпросъ, отъ чисто формално гледище, отъ гледището на закона, не могатъ да се търсятъ последствия отъ това, че той си е оттеглилъ оставката — фактъ, който е станалъ следъ изборитъ. Когато ние сега провѣряваме, дали е правилно извършена завѣрката, дали е правилно поставена кандидатурата, трѣбва да се поставимъ въ момента, когато е подадена оставката и когато тя е регистрирана.

М. Дилиановъ (з): Получавалъ ли е заплата?

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Минавамъ по-нататъкъ. Азъ приемамъ втора позиция — че той е чиновникъ. Г. г. народни представители! Само въ едно Народно събрание се поддържа и се възприе отъ Народното събрание, че, понеже въ една листа е фигурирало името на чиновникъ, който не е изпълнилъ въ срокъ разпорежданията на чл. 48, санкцията не е само неговото изваждане отъ листата, а унищожаването на цѣлата листа. Обаче, г. г. народни представители, азъ вѣрвамъ, че всички ще си спомнимъ и се съгласимъ, какво прецедентътъ се създаде по политически причини. Тогава, това бѣше въ 1920 г., цѣлата опозиция, отъ либерали до социалисти, се обедини противъ този начинъ на процедиране и решаване.

А. Радоловъ (з): То бѣше въ 1914 г.

С. Мошановъ (д. сг): Въ 1920 г. бѣше, г. Радоловъ, при касирането избора на г. д-ръ Даневъ и на комунистическата листа въ Врачанската избирателна околия.

А. Радоловъ (з): Най-напредъ бѣше въ 1914 г., когато се касира софийската листа. Така че системата започва порано. Случаятъ бѣше такъвъ: единъ чиновникъ навреме не бѣше си подалъ оставката, а влизаше въ листата.

К. Пастуховъ (с. д): Случаятъ съ софийския изборъ е единъ, а съ фердинандския е другъ. Касираха тогава единъ отъ кандидатитъ въ софийската листа, защото намѣриха, чрезъ експертиза, че подписътъ му е билъ фалшифициранъ.

Д. Нейковъ (с. д): (Къмъ А. Радоловъ) Случаятъ не е идентиченъ.

А. Радоловъ (з): Идентиченъ е.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Радоловъ! Касае се за историческа справка. Нѣма защо да водимъ спорове, но азъ Ви увѣрявамъ, че Вие не сте правъ.

А. Радоловъ (з): Правъ съмъ.

С. Мошановъ (д. сг): При касирането на софийския изборъ въ 1914 г. се касаеше за фалшифицирането подписа на Георги Венковъ, единъ отъ завѣрителитъ на листата на Българския земеделски народенъ съюзъ, а пъкъ презъ 1920 г. се касаеше за другъ случай въ Враца — за комунистическата листа.

Д. Нейковъ (с. д): Точно така е.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не искамъ да възпоменавамъ тѣзи въпроси отъ миналото, съ огледъ...

И. Цанковъ (нац. л. о): Сжщиятъ бѣше случаятъ и съ комунистическата листа въ Пловдивъ.

С. Мошановъ (д. сг): Въ Пловдивъ случаятъ бѣше другъ — бюлетината бѣше нечетлива.

Г. г. народни представители! За да ви спестя всички теоретизирания около този въпросъ, ще ви кажа, че всички хора, които сж се занимавали въ тая Камера съ въпроса за тълкуването на конституционното право, всички единодушно сж казвали, че въ такъвъ случай санкцията никога

не може да бъде унищожаването на цѣлата листа. И, като почнете: г. Мушановъ, г. Фадеенхетъ, г. д-ръ Генадиевъ, който въ нея Камера е билъ единственъ представителъ на Либералната партия — въобще всички въ тая Камера, които сѣ се занимавали и сѣ говорили съ авторитетъ по тѣзи въпроси, сѣ заставали на гледището, че санкцията трѣбва да се понесе отъ този, който е нѣмалъ качеството да бъде избранъ, съгласно чл. 48, но въ никой случай не може да се понася отъ цѣлата листа, чрезъ унищожаването на всички гласове, защото по този начинъ се отваря голѣмата врата на голѣмитъ шмекерлъци, съ каквито избилствуватъ нашитѣ изборни борби.

Така че и по този въпросъ, който така мимоходомъ повдигамъ, защото, въ сжщностъ, не е поставенъ на разрешение сега — засегна се отъ г. докладчика — азъ счетохъ за необходимо да си кажа думата.

И четвъртото нѣщо, което ние имаме да провѣримъ, когато ще се произнасяме по редовността на единъ изборъ, то е, да установимъ дали нѣкои външни влияния при произвеждането на избора не сѣ видоизмѣнили искреността на вота на избирателя. Тукъ вече изобретателната българска политическа действителностъ е създала цѣлъ арсеналъ отъ срѣдства и похвати, съ които ние често пѣти сме се занимавали.

Г. г. народни представители! Азъ поставямъ сега предъ васъ въпроса: можемъ ли ние при тия данни, които се намиратъ въ самото изборно дѣло, да считаме, че изборътъ въ Фердинандската избирателна околия е нередовенъ? Азъ казвамъ, че тия данни сѣ недостатъчни. Въ контестацията се иска тѣкмо обратното — да се оспорятъ именно даннитѣ въ изборното дѣло. Недейте ми прави възражения — виждамъ ги отъ сега — но имайте търпението да си изкажа мисълта — въ изборното дѣло и за тритѣ секции, бюро, застъпници, провѣрители отбелязватъ числото на гласоветѣ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Нѣма застъпници.

С. Мошановъ (д. сг): Чуйте какви сѣ моитѣ съображения. Нѣмало е на едни мѣста, имало е на други. Казвамъ, въ изборния дневникъ, който е пришитъ и който фигурира тукъ, се казва, че изборниятъ день е миналъ мирно и тихо и че гласоветѣ, които сѣ получени, сѣ толкова.

Нѣкой отъ мнозинството: А медицинскитѣ свидетелства какво казватъ?

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте, и тамъ ида. За толкова простъ ли ме мислите?

А. Капитановъ (з): Искамъ единъ въпросъ да Ви задамъ, г. Мошановъ. Вѣрно ли е, че по този изборъ има 31 следствени дѣла. И знаете ли, кѣде е сега околийскитъ началникъ Гутурановъ?

С. Мошановъ (д. сг): Не зная нито едното, нито другото.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Задъ граница.

С. Мошановъ (д. сг): Та, казвамъ, при наличността на единъ протоколъ за изборния день, въ който се казва, че изборътъ е миналъ мирно и тихо, има и една контестация, която твърди: това, което се казва въ този протоколъ, е неистина; въ тази секция стана това издевателство, тази фалсификация, това престѣпление, вследствие на което тази формална редовностъ не е истинска. На васъ, Парламентъ, Народно събрание, действайки като последна инстанция, предстои да установите истината и формална, и материална, по въпроситѣ, които сѣ повдигнати въ тази контестация.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Истината е възстановена отъ 123 свидетели, отъ които 102 сѣ отъ тогавашната опозиция, а 21 сѣ отъ сегашната опозиция.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. председателю! Вие само дрънкате звънеца. Наложете авторитета си и гарантирайте свобода на оратора. Ако тукъ не дадете свобода, не знамъ кѣде ще я дадете.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата, г. Данаиловъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Сега протестирате, а я си спомнете, какво бѣ въ миналото. Хубаво ли ви е сега? И на насъ не бѣше хубаво тогава.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ съмъ билъ арестуванъ отъ вашата джандармерия, Вие нищо не знаете! Г. председателю! Дайте възможностъ на оратора да говори.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Данаиловъ! Оставете ме азъ да се защита.

Сжщиятъ земледѣлецъ: Сега искате свобода, а когато хората я искаха съ плачъ на очи, вие не чувяхте!

М. Дилиановъ (з): Г. Данаиловъ! Нѣмате право да говорите. Вземете моята речъ по 9 юний и ще видите, че 9/10 отъ апострофитѣ сѣ Ваши.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): (Възразява нѣщо)

М. Дилиановъ (з): Когато пращате околийския началникъ и искате отъ него на всѣка цена да ви вземе избора, ще се нервирате и ще викаме!

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ съмъ избранъ 25 години на едно и сжщо мѣсто. (Силни пререкания между нѣкои отъ земледѣлцитѣ и народния представителъ Г. Т. Данаиловъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ще искаме само това, което сте дали.

М. Дилиановъ (з): Ние вече цѣлъ часъ го слушаме. Недейте вика, че не му е дадена свобода да говори.

С. Мошановъ (д. сг): Тежко и горко! Слушате ме, но ризата ми знае, какъ ме слушате. (Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Обръщамъ внимание и моля, г. г. народнитѣ представители да изпълняватъ правилника. Това го казвамъ и за еднитѣ, и за другитѣ.

М. Дилиановъ (з): На нѣкои още не сѣ зарастли ранитѣ по гърбоветѣ имъ.

Г. Костовъ (раб): Г. председателю! Правя предложение за изключване. (Общъ смѣхъ) Само насъ ли ще изключвате?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Предъ насъ е контестацията, съ която, повтарямъ да кажа, се иска да се опровергаятъ формални документи, изборнитѣ протоколи, и да ни се представятъ фактитѣ въ по-друго освѣтление, отколкото тѣ сѣ представени по тия документи.

Какъвъ е нашиятъ дългъ, г. г. народни представители? Когато нѣкои избиратели при изпълнение на правата, които имъ дава избирателниятъ законъ, сѣ се обърнали къмъ сѣдебната инстанция, или къмъ Парламента, за да искатъ да се провѣри начинътъ, по който е извършенъ изборътъ въ дадена секция или въ дадена околия, ние, които сме сѣдебна инстанция — и въ това отношение азъ говорихъ, може би, излишно — има да се подчинимъ само безапелационно на закона, съ който сме тѣсно свързани. Именно въ закона ние трѣбва да търсимъ какво той ни повелява да сторимъ въ този случай. Ние имаме единъ избирателенъ законъ и единъ вътрешенъ нашъ законъ, какъвто е правилникътъ за вътрешния редъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Туй трѣбваше да говорите на околийскитѣ началници два месеца преди изборитѣ.

С. Мошановъ (д. сг): Тия два закона ни даватъ два пѣтя.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Амнистия нѣма да има вече.

С. Мошановъ (д. сг): Тамъ е действителниятъ изходъ: да нѣма амнистия и всѣки да си понася отговорността за туй, което е извършилъ.

И. п. Рачевъ (з): Моля. Ви се, единъ въпросъ, г. Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): А бе, оставете сега!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се г. Рачевъ, недейте прекъсва.

И. п. Рачевъ (з): Вие ни тълкувате избиравелния законъ, а азъ ви питамъ: когато вие нареждахте да се арестуватъ застъпниците въ Дръновска и Габровска околии, избиравелния законъ имаше ли го предъ видъ? (Ржкоплъскания отъ мнозинството)

С. Мошановъ (д. сг): Г. Иванъ п. Рачевъ! Да е билъ арестуванъ нѣкой застъпникъ и да не е билъ допуснатъ — не знамъ.

М. Дилянввъ (з): Той не бѣше още депутатъ — той бѣше само кандидатъ!

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не зная случай на недопускане или на арестуване нито на единъ застъпникъ. Въ всѣки случай провѣрката на избора въ Габровска околия още не е минала и вие ще имате всичката възможностъ да си кажете думата.

И. п. Рачевъ (з): Да, ще си кажемъ думата. Вие извадихте разбойниците отъ затворитѣ, за да вършатъ тероръ. Не Ви е срамъ!

С. Мошановъ (д. сг): Тогава ще си кажемъ и ние думата, тогава ще си кажете и вие думата. Обаче, още сега мога да ви кажа, че не е вѣрно това, което говорите, защото по-свободни избори отъ тия, които станаха въ Габрово, не е имало.

Отъ мнозинството: А-а-а!

М. Дилянввъ (з): Великолепно!

И. п. Рачевъ (з): Азъ ще взема тогава думата, и ще ви кажа.

М. Дилянввъ (з): (Къмъ С. Мошановъ) Вашиятъ французки професоръ дали е съгласенъ съ това?

С. Мошановъ (д. сг): Г. п. Рачевъ! Недейте прави диверсии, нито създавайте други настроения.

И. п. Рачевъ (з): Азъ Ви питамъ едно . . .

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Нѣма думата, г. Рачевъ.

С. Мошановъ (д. сг): Моля Ви се, г. п. Рачевъ, не ме прекъсвайте.

И. п. Рачевъ (з): Г. Мошановъ! Бждете доблестенъ и признайте: не извадихте ли вие отъ Търновския окръженъ затворъ разбойника Керенски и го пратихте да тероризира населението?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Ако това нѣщо е фактъ, азъ ще си сложа мандата на народенъ представителъ.

И. п. Рачевъ (з): Искате ли доказателства за това?

С. Мошановъ (д. сг): Да!

И. п. Рачевъ (з): Ще Ви ги дамъ. Анкета приемате ли?

С. Мошановъ (д. сг): Разбира се, приемамъ.

И. п. Рачевъ (з): Добре.

С. Мошановъ (д. сг): Дори въ тази анкета азъ нѣма да посоча отъ моя страна нито едно лице; нека всичкитѣ да бждатъ Ваши. Какъ можете да приказвате подобни работи — че съмъ изваждалъ нѣкого отъ затвора!

И. п. Рачевъ (з): Той ще дойде самъ да Ви каже това.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ съжалявамъ, че г. п. Рачевъ създаде единъ личенъ инцидентъ, за да ме отвлѣче отъ моята мисълъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Какъ искате, г. г. народни представители, да се третира въпросътъ за касиране на избора много сериозно, когато съмъ още на чисто принципиална основа и се създаватъ такива инциденти, такава атмосфера, при която нито умътъ е свободенъ, нито разумътъ може да действува, нито човѣкъ може да съдържи нервитѣ

си? Дайте ми елементарна възможностъ да развия една теза.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Осемъ години бѣше така.

С. Мошановъ (д. сг): Хубаво, бе джанъмъ, осемъ години — това е минало. Кажете вие въ Народното събрание, какво е станало въ тия осемъ години. Въ тия осемъ години въ Народното събрание не е касиранъ изборъ.

И. п. Рачевъ (з): (Възражава нѣщо. Глъчка)

Г. Т. Данайловъ (д. сг): Г. председателю! Единъ квесторъ дайте да ги успокои.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. п. Рачевъ! Моля Ви, не прекъсвайте оратора. Приканвамъ Ви да изпълните предписанията на правилника.

С. Мошановъ (д. сг): При това той е квесторъ!

И. п. Рачевъ (з): Нека говори истината.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ никаква лъжа не съмъ казалъ. Никакви факти не съмъ посочилъ. Азъ говоря общи положения, цитирамъ закони. Какъ можете да кажете, че не говоря истината, въ какво можете да ме опровергавате?

Г. г. народни представители! Ние сега именно ще трѣбва да търсимъ, било въ избиравелния законъ, било въ вътрешния правилникъ — вътрешния нашъ законъ — начинитѣ, по които ние ще трѣбва да се доберемъ до тия доказателства, до тия данни, които ще ни кажатъ, дали действително въ тѣзи секции сѣ извършени тия закононарушения, които се посочватъ, за да наложимъ санкцията на закона. Ние имаме два пътя. Първиятъ пътъ е посоченъ въ избиравелния законъ. Въ чл. 124 на избиравелния законъ е казано, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Пълна свобода на изборитѣ.

С. Мошановъ (д. сг): . . . че когато има подадена контестация до прокурора, той препраща това оплакване до следователя. Последната алинея казва, че въ единия или въ другия случай подамитѣ заявления противъ правилността на избора, както и избранитѣ кандидати, се считатъ за страни въ спора и се призоваватъ отъ следователя да представятъ доказателствата си въ 7-дневенъ срокъ отъ получаването на съобщението. Този е първиятъ пътъ. Когато единъ следователъ получи предписание отъ прокурора да почне следствие по фактитѣ, които сѣ изложени въ едно оплакване до него, той е длъженъ да направи съобщение до всички избрани кандидати, като имъ даде 7-дневенъ срокъ да дойдатъ и видятъ въ дѣлото — защото безъ това съобщение тѣ нѣматъ право да прекратятъ прага на кабинета на следователя — да прегледатъ заявлението, да видятъ въ какви нарушения се обвиняватъ и да представятъ своитѣ доказателства. Законодателятъ е искалъ да даде гаранция на всички кандидати, за да може действително истината, която се търси, да не бжде освѣтлена едностранчиво, да не бжде едностранчиво установена, само чрезъ разпита на свидетелитѣ, посочени въ контестацията — върху показанията на които азъ засега не хвърлямъ никакво съмнение, то е тѣхно право, разпитали сѣ ги, дали сѣ показания — но законътъ казва: ще дадете право и на другитѣ кандидати да прегледатъ какви сѣ оплакванията, за да представятъ своитѣ доказателства.

Само когато сѣ спазени тия условия на закона, ние можемъ да сметемъ, че едно следствие, една съдебна поръчка, едни данни сѣ събрани въ законната форма, за да могатъ да послужатъ тѣ предъ насъ да кажемъ: не е вѣрна формалната истина на изборния протоколъ, друга е истината.

Ние имаме и другъ начинъ. Той е, когато заинтересованитѣ избиратели не сѣ подали оплакване до прокурора или до съдебния следователъ, а подаватъ направо контестацията си въ Народното събрание. Тогава Народното събрание пакъ има два пътя: или да изпрати тази преписка на съдебния следователъ, или пъкъ да реши да извърши парламентарна анкета. И тогава нашиятъ правилникъ казва какви сѣ формитѣ. Тая парламентарна анкетна комисия не може да се дъвижи въ произволъ. Тя има форми по отношение нейния съставъ и по отношение начина на извършване нейната задача. Въ чл. 33 е казано: (Чете) „За провѣрвяване правилността на ония избори, които Народното събрание е решило да се анкетира въ самото мѣ-

сто, избирател се анкетни комисии, състоящи от по трима представители, от които поне единият трябва да принадлежи на оная парламентарна група, на която принадлежи и самият избраник. И тогава, по противния аргумент на туй, което е писано, г. г. народни представители, аз ида да извърша заключението си: защо ние не сме готови да се произнесем въз основа на събраните по дѣлото данни, така както тѣ сѣ събрани? Защото именно по тоя изборъ не е съобщено на всичките кандидати, а най-главно на най-заинтересования, чиято сѣдба зависи много отъ касирането на избора въ три секции, че има оплакване — безспорно, той е знаелъ, че има оплакване, защото вижда, че ставатъ разследвания — . . .

А. Капитановъ (з): Защо тогава не е посочилъ доказателствата си?

С. Мошановъ (д. ср): Не може да посочи доказателствата си, защото трябва да чака съобщението и съ това съобщение наредба да отиде въ кабинета на господина съдебния следователъ, за да каже: „Дайте ми дѣлото, г. съдебенъ следователъ, за да видя какви сѣ оплакванията и доказателствата противъ мене“. Безъ това съобщение той нѣма право да отиде при съдебния следователъ. Праздна дума ли е на законодателя, или просто така по капризъ ли е хвърлилъ той една фраза, когато е ограничилъ съ единъ решителенъ срокъ това съобщение, пропушането, неизпълнението на който срокъ има своите сѣдбоносни последици? Когато сега констатираме, че по тоя изборъ и по това следствие не е дадено въ рѣка на кандидата такова съобщение, можемъ ли ние да казваме: „Я вижте какво дебело дѣло е събрано; викани сѣ и разпитани 120—130 души свидетели, какво ще кажатъ другитъ повече?“ Може съ новитѣ данни да не се измѣни нѣщо отъ това, което сѣ казали тия 120—130 души, но недейте забравя, че съ едно противно решение ние ще създадемъ единъ прецедентъ, единъ начинъ на тълкуване на закона, което ще има сила и за съдебните власти, които вече въ бъдещето абсолютно нѣма да се считатъ задължени въ този седмодневенъ срокъ да направятъ това съобщение, защото ние вече сме решили, че спазването на този седмодневенъ срокъ и врѣщането на съобщението на заинтересованата страна не е фатално, не е формална необходимостъ, която трябва да се извърши, и че Народното събрание може да се занимава съ данитѣ по следственото дѣло и когато тая формалностъ не е изпълнена.

Г. г. народни представители! Вие лишавате въ бъдеще всички български избраници, които ще се избиратъ, отъ една голѣма гаранция, съ която законодателятъ е искалъ да ги обгради, щото това съдебно следствие да бѣде контрадикторно, да бѣде двустранно, да бѣде съ взаимната помощ и съ взаимното освѣтление на двѣтъ заинтересовани страни. Безъ това вие създавате прецедентъ да отгѣните една най-сѣществена гаранция. Това би значило, въ случай, когато се касае за парламентарна анкета, така както е казано въ чл. 33, че трябва да има представителъ и на групата, къмъ която принадлежи и самият избраник, който евентуално би се касиралъ, вие да кажете: нали сме народни представители, ние тукъ сме честни, порядъчни хора, дали сме клетва да изпълняваме почтено нашитѣ обязанности, достатъчно е да бѣдатъ трима, безъ огледъ на партийна принадлежностъ. Мислите ли, че едно анкетно дѣло, което не е събрано въ изпълнение на чл. 33, ще бѣде мѣродавно? Безспорно, не, макаръ че тия трима души сѣ разпитали 200 души свидетели. Законътъ дава известни гаранции, г. г. народни представители — тѣзи гаранции сѣ за насъ. Ако не разумътъ, ако не друго, поне чувството на самосъхранение трябва да ни накара ние да ги пазимъ, защото неслѣдстванията, ако не днесъ, може би утре, ще бѣдатъ върху главата на други.

А. Капитановъ (з): Върху Вашата глава минаха!

С. Мошановъ (д. ср): Сетне, г. г. народни представители, какво претендираме ние, какво страшно нѣщо искаме, когато казваме: г. г. народни представители, не сѣ изпълнени законно установенитѣ формалности при извършване на следствието по този изборъ? Ние искаме да утвърдимъ избора ли? Не, решително не! Ние искаме нѣщо повече: независимо отъ тѣзи данни, така както сѣ събрани отъ следственитѣ власти, нека тѣ послужатъ за основа на една парламентарна анкета, която да разгледа всичко това, което се говори за фердинандския изборъ, за околийския началникъ въ Фердинандъ, за кмета съ карабината, която да разгледа всичките онѣзи работи, които се поворѣха тукъ и които, ако сѣ върни, ще смутятъ всѣка една съвѣсть. Какво друго нѣщо ние искаме, освенъ това, да дадете

възможностъ на Парламента, отъ нашата срѣда една комисия, съ болшинство отъ ваши хора, да отиде да прѣвѣри на самото мѣсто; нека видятъ тѣ фердинандскитѣ селяни очи съ очи, да се срещнатъ, да ги запитатъ и може би по изражението на лицата имъ да се установи истината. Ето, това е, което ние искаме.

А. Капитановъ (з): Значи, не върватъ на следователя.

С. Мошановъ (д. ср): Не е върно, че не върваме на следователя. Следователътъ е записалъ, като единъ стенографъ, точно и почтено това, което сѣ му казали свидетелитѣ.

А. Капитановъ (з): Какво искате повече?

С. Мошановъ (д. ср): Нѣма никакво съмнение въ това отнѣшение. Но азъ ви моля да не създавате прецедентъ, че една сѣществена гаранция не е сѣществена — че не е дадена възможностъ на всички избрани кандидати да си кажемъ думата, да си представимъ другитѣ доказателства, за да можете вие да вземете решение не само по доказателствата, изложени въ контестацията.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Да се отложи.

С. Мошановъ (д. ср): Защо, какво ще спечелимъ, ако се отложи? Азъ съмъ съгласенъ да се даде на тая комисия 15, максимумъ 20-дневенъ срокъ да привърши своята работа. Каквъ смисълъ вие влагате въ това ваше желание — да отложимъ? За какво ще отложимъ? Ще отложимъ за 10—20 дена, тогава, когато ние имаме предъ насъ тепърва една редовна сесия. Безспорно, г. г. народни представители, вие въ това наше желание не можете да видите нито нежелание да се открие истината, нито саботиране акцията на Парламента да създаде правиленъ свой съставъ.

Г. г. народни представители! На основание на всичките данни и доводи, които ви изказахъ, и на основание на най-главния мотивъ, че не е изпълнена една отъ най-сѣществениѣ гаранции при събиране на доказателствата, които ние трябва да имаме предъ видъ, всичката тая работа може да ни послужи като единъ сериозенъ и основателенъ поводъ да назначимъ парламентарна анкета. Но въ никой случай ние не сме въ правото си да решимъ сѣдбата на фердинандския изборъ, само въз основа на тия данни.

Г. г. народни представители! Азъ, като представителъ на партията си въ комисията по прѣвѣрка на изборитѣ, имамъ една много тежка задача. Може да има случаи, когато азъ ще дойда да апелирамъ и за политически опортунитетъ, и за снизхождение, и за справедливостъ. Въ тоя моментъ, г. г. народни представители, азъ педирамъ само за едно — да запазимъ закона, защото той ни дава едни гаранции, които винаги ще пазятъ нашата собствена сѣдба. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Близнаковъ.

Х. Близнаковъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ще почна отъ тамъ, дето свърши г. Мошановъ: да запазимъ закона и избирателнитѣ свободи, които сѣ гарантирани отъ нашия избирателенъ законъ за всички български граждани-избиратели. И ние стоимъ на тая теза, и ние сме за запазването на закона, и ние сме за запазването на тия свободи, върху които вие посѣгнахте презъ време на последнитѣ избори и днесъ идете да оправдавате вашитѣ престѣпления. (Нѣкой отъ мнозинството ржкоплѣска) Нѣмаме защо да правите тая дълга педоария — кой голѣмъ професоръ или голѣмъ авторитетъ казалъ това и онова — защото въ чл. 125 отъ избирателния законъ е установено ясно и категорично, че Народното събрание е единствениятъ сѣдия, който разглежда и се произнася за правилността на всѣки изборъ. Какво значи това? Това значи, че за единъ изборъ, дали той е правиленъ, дали той е действителенъ, дали не е изнудена, изнасилена, изопачена волята на избирателя, ще реши, като последна инстанция, Народното събрание, което се конституира като сѣдъ. То не е сѣдъ установенъ въ нашата съдебна властъ, а е единъ специаленъ сѣдъ, който, нека не отречемъ, че е и политически сѣдъ. Отъ това схващане като излизамъ, г. г. народни представители, азъ идвамъ да ви кажа заключението: ако ние бѣхме строгъ сѣдъ, при тия насилия, при които се произведоха изборитѣ на 21 юний, насилия незапомнени въ нашата парламентарна история, ние трябва да касираме почти всички избори, защото насилията бѣха повсемѣстни, въ всички избирателни околии. Азъ ви казахъ, когато се докладаше дупнишкиятъ изборъ, че контестация не подадохме не защото нѣмаше насилия, не защото нѣмаше арестуване

на всички застъпници, не защото нѣмаше пребити хора, не защото имаше нѣкакви гаранции за свободитѣ на избирателя, но защото, въпрѣки тия насилия и тия престѣпления, ние сполучихме да навиѣмъ врата на тия, които извършиха тия насилия, победихме ги, въпрѣки тѣхнитѣ насилия, издевателства и посегателства върху свободитѣ на българския избирател. И тогава забележихъ мимоходомъ, и сега ще ви го кажа, че ако ние касираме изборитѣ въ повече отъ половината избирателни околии въ България, нѣма да имаме това разпредѣление на мандатитѣ между партиитѣ, което имаме сега.

Нѣкой отъ работницитѣ: Вѣрното е, че България ще почервенѣе.

Х. Близнаковъ (нац. л.): Вие, сговориститѣ, нѣмаше да подучите толкова много мандати отъ централната листа, нито тия господа (Сочи работницитѣ), които вие докарахе тукъ съ вашия законъ, ще получатъ толкова мандати. Но защото разбираме, че правимъ и политика при утвърждението на единъ изборъ, и защото не желаемъ българскиятъ народъ да се излага на нови сътресения, като правимъ избори въ повече отъ половината избирателни околии, или въ всички, кѣдето вие направихте насилия, ние се ограничаваме, като въ ваша полза, въ вашъ интересъ тълкуваме закона и касираме само тия избори, за които смѣтаме, че вие трѣбваше да се червите и да нѣмате сурата да се покажете тукъ. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Кемилевъ (д. ср.): Да вкарате нѣкои изостанали кандидати, затуй касираме.

Х. Близнаковъ (нац. л.): Г. г. народни представители! Азъ съмъ доволенъ, че г. Мошановъ не се осмѣли да изопачи фактитѣ по дѣлото. Той ги потвърди, той ги прие, трѣбва да ги приемете и всички вие, защото тѣ сѣ категорични, тѣ сѣ безспорни. Всички факти сѣ установени отъ единъ сѣдебенъ органъ, какъвто е сѣдната-следователъ, който не е политически сѣдния, забележете, и въ когото вие, г. Мошановъ, заявихте, че имате довѣрие, както и ние всички го имаме и трѣбва да го имаме.

Н. Кемилевъ (д. ср.): Щомъ намирате толкова много закононарушения, извършени отъ единъ лошъ околийски началникъ, защо не пледирате каузата за касиране избора въ цѣлата избирателна околия, а не само въ отдѣлни секции, които ще осигурятъ избирането на още единъ вашъ кандидатъ?

Х. Близнаковъ (нац. л.): Контестация, г. г. народни представители, както за изборитѣ въ другитѣ избирателни околии, така и за избора въ тая избирателна околия, нѣма подадена отъ никого. Нито вие сте подали такава контестация, за да можемъ да бѣдемъ сезирани съ нея и да се произнесемъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Ние можемъ да решимъ да се касира изборътъ въ цѣлата околия.

Х. Близнаковъ (нац. л.): Понеже сме сезирани съ закононарушения, извършени въ тѣзи три секции, ще се занимаемъ само съ тѣхъ. Това е сѣщо така въ вашъ интересъ, защото при едни нови избори отъ сговориститѣ нѣма да получите тия 6200 гласа, колкото сте получили на 21 юний, а ще получите сигурно половината.

Г. г. народни представители! Първиятъ въпросъ, който се повдига тукъ, следъ като се приематъ фактитѣ тѣй, както сѣ установени въ дѣлото, е тоя: може ли единъ чиновникъ, какъвто е единъ кметъ или друго длѣжностно лице отъ тия, изброени въ чл. 47 на избирателния законъ, да бѣде кандидатъ, макаръ да е подалъ оставката си въ 10-дневния срокъ следъ публикуване указа за произвеждане на изборитѣ, ако до деня на изборитѣ тая оставка не е била приета? Този въпросъ може да има и противно разбиране на това на г. Мошанова. И ако г. докладчикътъ повдига тоя въпросъ, той не заслужава абсолютно никакво обвинение, абсолютно никакъвъ упрѣкъ, какъвто му отпраща г. Мошановъ, че билъ изопачилъ решението на комисията. Не, той бѣше толкова доблестенъ да каже: „Решението на комисията е да се касиратъ изборитѣ въ единъ секции, обаче азъ имамъ лично мнение, което имамъ право да го изнеса, безъ да ви правя формално предложение, какъвто смѣтамъ, че мога да направя“.

Фактътъ е следниятъ: този кметъ си подава оставката съ едно писмено заявление, заведно въ входящия регистъръ на общината въ 10-дневния срокъ следъ издаване указа за произвеждане изборитѣ. Но до произвеждането изборитѣ той не напуска длѣжността си, нито свиква съ

вета да му приеме оставката, а се задоволява да си стои и да си мълчи, за да може на другия денъ следъ изборитѣ, като не се избере — а той е билъ сигуренъ, че нѣма да се избере — да си оттегли оставката и да продължи да кметува. Този ли е смисълътъ на съответния текстъ отъ избирателния законъ, който забранява да се кандидатира единъ изборенъ чиновникъ, какъвто е кметътъ, който може да упражни влияние върху избирателитѣ да гласуватъ въ негова полза, или пъкъ смисълътъ е, че този чиновникъ трѣбваше непременно да се отстрани отъ длѣжността, за да не може да упражнява влияние върху избирателитѣ въ околията и специално върху избирателитѣ въ тая община, въ която е кметъ, презъ чиито ръце ще минатъ всички избиратели, още повече, когато той е билъ въоръженъ съ карабина, както е установено въ следственото дѣло? Очевидно е, че по чл. 46 п. 6 отъ избирателния законъ никой не може да бѣде избранъ, ако притежава качеството на чиновникъ; какъвто е кметътъ, изрично поменатъ въ закона. Ако кметътъ си е поставилъ кандидатурата неправилно, безъ да е изгубилъ качеството си на кметъ, тази кандидатура е неправилно поставена. Ако мировиятъ сѣдния е утвърдилъ кандидатната листа, въ която фигурира и този кметъ, вследствие издаденото общинско удостовѣрение, че кандидатътъ — въпросниятъ кметъ — отговаря на изискванията на чл. 46 отъ избирателния законъ, то, въпрѣки това утвърждение, тази кандидатна листа е неправилно поставена, и не само неговата кандидатура, но цѣлата листа може смѣло да се смѣта за недействително поставена, защото сѣ поставянето на този кметъ въ листата се цели да се изнуудятъ гласовѣтъ на избирателитѣ въ околията. А щомъ е недействителна листата, то и бюлетинитѣ, подадени за нея, сѣ недействителни. Може, следователно, смѣло да се поддържа, че цѣлата листа на Демократическия сговоръ, въ коалиция съ Националлибералната партия (обединена), е недействителна.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Чл. 115 отъ избирателния законъ казва кои сѣ недействителни бюлетини.

Х. Близнаковъ (нац. л.): Въпрѣки това, г. г. народни представители, докладчикътъ, който каза своето скромно мнение, не направилъ формално предложение въ тоя смисълъ. Не го направилъ, защото и решението на комисията да се приеме, и неговото мнение да се приеме, все се постига целта — да се изрази правилно волята на избирателитѣ въ тая околия.

Г. Мошановъ ви каза: при утвърждаването на единъ изборъ Народното събрание трѣбва да гледа дали сѣ спазени формалноститѣ, които избирателниятъ законъ предвижда за произвеждането на избора, т. е. дали има единъ редовенъ дневникъ за избора на дадена секция, дали въ тоя дневникъ е вписано, че бюрото се е конституирало навреме, че изборътъ е почналъ навреме, че сѣ гласували редовно толкова хора, че изборътъ е преустановенъ въ толкова часа, че сѣ били преброени гласовѣтъ, че дневникътъ, преброителнитѣ листове и пр. сѣ били подписани. Щомъ всички тия формалности сѣ изпълнени, изборътъ е редовенъ и не може и дума да става за касиране на тоя изборъ. Тукъ е основната грѣшка на г. Мошанова. Когато ние, Народното събрание, сѣдимъ, като сѣдии, върху правилността на единъ изборъ, ние не можемъ да се задоволимъ съ това, което се установява въ дневника на избирателната секция, че изборътъ е миналъ мирно и тихо. Вие не казахте, г. Мошановъ, че вашъ човѣкъ сѣ фалшиво пълномощно се е явилъ като застъпникъ на Блока и скрепилъ сѣ подписа си дневника, че изборътъ е станалъ мирно, тихо и редовно, както вие желаете да го представите. Но тоя мирно и тихо станалъ изборъ излиза, че е станалъ при небивали престѣпления, констатирани съ обвинителни актове, които сѣ приложени къмъ следственото дѣло и сѣ заключително постановление на сѣдебния следователъ, сѣ взетитѣ гаранции за неотклонение на ония хора, които сѣ привлѣчени като обвиняеми. Околийскиятъ началникъ и секретарътъ сѣ дали фалшиви съобщения на назначенитѣ отъ тѣхъ председателъ и членове на изборното бюро въ с. Лехчево. Председателътъ на изборното бюро въ с. Чипоровци, Георги Кузмановъ, е осмѣнилъ избирателната кутия. Документитѣ за това сѣ въ дѣлото, никой не ги е оспорилъ, не ги оспори и г. Мошановъ.

Но г. Мошановъ се хваща и за една неизпълнена формалностъ, предвидена въ последната алинея на чл. 124 отъ избирателния законъ.

Г. г. народни представители! Нашиятъ избирателенъ законъ предвижда два начина за подаване контестация по единъ изборъ. Единиятъ начинъ е подаване контестация

до председателя на изборното бюро, ако се подава въ изборния ден, или до председателя на Народното събрание въ десетдневен срок след избора. Въ дадения случай контестацията за тритъ села е подадена до председателя на Народното събрание въ установения срок въ алинея първа на чл. 124 отъ избирателния законъ.

Вториятъ начинъ е: подаване контестацията направо до прокурора, който назначава следствие, което по закона е ускорено, прережда всички други и резултатътъ отъ него се изпраща въ Народното събрание. До прокурора сѣ подадени заявления за извършени престѣпления отъ председатели на бюро, отъ околийския началникъ, който е издалъ фалшиви писма за назначаването на председатели и членове на изборни бюро, вмѣсто редовно назначенитѣ такива, за престѣпления, извършени отъ хора, които сѣ употребили насилие срещу избирателитѣ и т. н., но не е подадена до прокурора контестацията, съ която да се оспори редовността на избора.

Когато е подадена контестацията направо до Народното събрание, то може да се произнесе по правилността на избора, който се оспори, независимо отъ това, дали ще се прави или е направено следствие. Народното събрание може да се произнесе върху редовността на тоя изборъ даже безъ да е вършено каквото и да е следствие.

Въ дадения случай ние имаме нѣщо повече: извършено е сѣдебно следствие по поводъ на престѣпленията, извършени презъ деня на избора, а не по поводъ на контестацията за редовността на избора. И това следствие не е направено по решение на Народното събрание, както предписва последната алинея четвърта на чл. 124 отъ избирателния законъ. Щомъ това е така, щомъ имаме едно следствие, извършено отъ органъ на сѣдебната властъ, което вие не оспорвате и въ което вѣрвате, както и ние вѣрваме, това следствие може да служи за доказателство на твърденията, изложени въ заключителната му частъ — че тамъ сѣ извършени престѣпления, смѣнени сѣ изборни бюро, изгонени сѣ застъпници, смѣнени е кутията въ Лехчево, обисквани сѣ избиратели и т. н. — да не излагамъ подробно всички тия издевателства надъ изборнитѣ свободи, които се констатираха отъ г. докладчика и които г. Мошановъ немѣ куража да отрече. Когато последната алинея на чл. 124 отъ избирателния законъ ви казва, че и въ единия и въ другия случай се извършва следствие, при което следователътъ е длъженъ да предупреди или да поиска да посочатъ своитѣ доказателства и тѣзи, които подаватъ контестацията, и избранитѣ народни представители, трѣбва да се разбиратъ стриктно случаитѣ, които сѣ визирани въ предходнитѣ алинеи — когато Народното събрание е постановило анкета по предшествующата алинея и когато оплакванията, въ смисълъ на контестацията, сѣ подадени направо до прокурора, но не и когато контестацията е подадена направо до Народното събрание, какъвто е дадениятъ случай, въ който тая формалностъ на алинея последна на чл. 124 отъ избирателния законъ нѣма приложение, нѣма мѣсто. Това е една формалностъ, която цели да запази правата и интереситѣ на двѣтѣ страни въ тоя процесъ, какъвто представлява едно следствие, където има оплаквачъ и обвиняеми, престѣпници, които въ това следствено дѣло сѣ запазили своитѣ права: то имъ е предявено, тѣ сѣ имали, следователно, всички права, гарантирани имъ отъ закона, да направятъ своитѣ възражения, посочили сѣ и своитѣ доказателства. Но забележете, тамъ обвиняемъ не е г. избраникътъ въ тая околия отъ листата на Сговора, за да го вика следователътъ, тамъ обвиняеми сѣ околийскиятъ началникъ Гутурановъ, Данчевъ, Черния, Бѣлия и т. н. — тия, които си послужиха съ тѣзи машиници, които имъ се предписаха, сигурно, отъ горе, за да ги защищавате сега тукъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Нали е трета страна, кандидатъ, избранъ за народенъ представител — защо не е билъ виканъ?

Х. Близнаковъ (нац. л): Трета страна нѣма, г. Пупешковъ, вие добре знаете — дългогодишенъ сѣдия сте. Пакъ Ви казвамъ, че алинея последна на чл. 124 нѣма приложение за случая, когато се подава контестацията направо до Народното събрание. И ако вие държите на формалността, на това, което е писано въ дневника, въ изборнитѣ книжа...

Ц. Пупешковъ (д. сг): Никой не държи. Ние искаме анкета.

Х. Близнаковъ (нац. л): Г. Мошановъ подчертава това, че щомъ въ дневника пише, че изборътъ е произведенъ мирно и тихо, изборътъ е редовенъ.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Не е вѣрно това. Който иска анкета, не се бои отъ свѣтлината, отъ истината и отъ отговорноститѣ, които ще засегнатъ всѣкого.

Х. Близнаковъ (нац. л): Заключение, г. г. народни представители, отъ това разбираме на г. Мошанова е, че вие ще вѣрвате на председателя на изборното бюро, назначенъ отъ околийския началникъ Гутурановъ — който сега, както чувамъ, билъ избѣгалъ и не може да се намѣри отъ следователя, криелъ се отъ него, защото не можала да му осигурятъ амнистията, която му бѣха обещали преди изборитѣ — който председател пише въ дневника, че изборътъ е миналъ мирно и тихо, като признавате неговитѣ думи за чиста монета, а оспорвате следствието на единъ сѣдия-следовател, който представлява независимата сѣдебна властъ, като казвате, че не е вѣрно.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Не че не е вѣрно, а е едностранчиво, произведено при неспазване правата и на заинтересованата страна, права, гарантирани отъ чл. 124 на избирателния законъ.

Х. Близнаковъ (нац. л): Ако имаше нѣщо невѣрно въ това, което казватъ разпитанитѣ 120 души свидетели, азъ съмъ сигуренъ, че все щѣха да се намѣрятъ между тѣхъ поне 20 души, които да кажатъ, че работата не е била така. Вие мислите, че като поставите срещу тѣзи 120 души свидетели двама-трима, които да кажатъ, че работата не е така, може да се опорочи цѣлото следствие, че ще се оборятъ установенитѣ факти — че онзи приставъ въ фелдфебелска униформа не е събличалъ голи хората, че не ги е обискиралъ единъ по единъ въ тъмната стайка, която не е била тъмна; че не сѣ изваждали членове на бюрото, че единиятъ билъ изваденъ подъ претекстъ да отиде да извика нашия застъпникъ, когото детективътъ отъ любовъ къмъ него билъ завелъ у дома си, за да го нахрани, че другиятъ членъ на бюрото билъ изваденъ, защото намѣгалъ. Това потвърждаватъ членоветѣ на бюрото, които не сѣ наши хора. Кой може да обори твърденията на всички тѣзи хора? Абсолютно никой другъ, освенъ такива свидетели, които вие ще поставите — като бившиятъ околийски началникъ Гутурановъ или други, които ще намѣрите да поставите — за да потвърдятъ едни явни истини, но свидетели, които презъ призмата на сѣдебната властъ не могатъ да не бждатъ изобличени въ лъжа, защото твърденията на толкова души свидетели сѣ въ унисонъ, всички единодушно твърдятъ, че всичко това, което сѣ казали, е истината. Сѣдебното следствие, така извършено, не може да се обори, въпрѣки голѣмото желание, което иматъ г. г. народнитѣ представители отъ тая страна (Сочи сговориститѣ), защото иматъ интересъ.

Накрай, за да завърша, азъ намирамъ, че сѣ неоснователни възраженията, които се правятъ на решението на парламентарната комисия да се касиратъ опороченитѣ избори въ тритѣ секции: Лехчево, Чипоровци и Превала, които сѣ контестирали, и смѣтамъ, че то ще трѣбва да бжде прието, безъ да се прави нова анкета, назначена отъ Народното събрание, защото и тази анкета ще има за задача да установи това, което е вече установено отъ едно сѣдебно следствие, неопорочено въ нищо и неоспорено и необорено отъ васъ. (Сочи сговориститѣ) По този начинъ, г. г. народни представители, ще може поне малко отмалко да се гарантира у насъ изборната свобода, за която всички плачемъ и особено вие (Сочи сговориститѣ), които претендирате, че я пазите, за да не се повтарятъ онѣзи нещастни сцени, на които бѣхме свидетели въ цѣла България, презъ време на изборитѣ на 21 юний т. г., които не бѣха свободни, както каза г. Стойчо Мошановъ, а бѣха едни избори тиранически, презъ време на които всички престѣпления, насилие и мошеничества се основаваха на вашитѣ обещания (Сочи сговориститѣ) да дадете амнистия, която, за голѣмо съжаление, не можахте да дадете. Нека, г. г. народни представители, този примѣръ да служи за указателъ на всички бждещи управления, за да не си служатъ тѣ, презъ време на изборитѣ, съ сѣрдства, ляхвати и прийоми, съ които да изнудватъ гласа на българския избирателъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Поповъ.

Н. Поповъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ тукъ се касае да се касиратъ или не изборитѣ въ три села отъ Фердинандска околия, въ които е упражненъ тероръ. Не само въ три села на Фердинандска околия е упражненъ тероръ презъ време на изборитѣ. Както въ тѣхъ, така и въ всички останали села на околията имаше тероръ. Той започна отъ м. януарий, когато биде назначенъ за околийски началникъ Гутурановъ, изпратенъ тамъ специално за тази целъ — да под-

готви народа за произвеждането на единъ полицейски изборъ — за да може по този начинъ управляващитъ тогава да гарантиратъ избора на своитъ кандидати. Не е въпросътъ само за това, че въ с. Лехчево е било смѣнено изборното бюро и изборътъ е билъ произведенъ отъ назначеното такова отъ околийския началникъ. Въ това село е билъ устроенъ и единъ специаленъ апаратъ за произвеждане на избора. Близо до изборното мѣсто, въ съседна стая, е стоялъ единъ облѣченъ въ фелдфебелска униформа агентъ, така наречениятъ Коста Черния, македонецъ, който е обискирвалъ най-щателно избирателитъ, които най-напредъ влизали при него. На избирателъ, въ който намиралъ опозиционна бюлетина, той е напасялъ побой и следъ това го е пращалъ да гласува. Така е произведенъ изборътъ въ това село.

Вечерта, преди да почне преброяването, единствениятъ застъпникъ отъ страна на широкитъ социалисти, Синджирлиевъ, който е билъ презъ цѣлия денъ въ изборното мѣсто, е билъ изваденъ навънъ, битъ жестоко и арестуванъ въ една отдѣлна стая на училището. Същевременно стражата е разгонила насъбралата се предъ училището публика, за да не може никой да наблюдава презъ прозорцитъ отвънъ какво става вътре. Тога е направено, за да може да се изкара таквъ резултатъ, какъвто на тѣхъ е билъ угоденъ. При това разгонване на събралата се публика предъ училището сѣ били бити съ приклади повече отъ 100 души, между които жени и деца. Какъ сѣ смѣнили кутията, какъ сѣ броени бюлетинитъ, никой не знае, защото никой не е присѣствувалъ, освенъ бюрото, което е било назначено отъ околийския началникъ, и самиятъ околийски началникъ. По таквъ начинъ е произведенъ изборътъ, г. г. народни представители, въ това село.

Въ с. Чипоровци пъкъ е била взета, преди да почне избора, една кутия отъ съседна община. Приготвятъ се пликове и се води изборътъ. Въ деня на избора сѣ били Иванъ Минчевъ и нѣкои други. На обѣдъ, въ опредѣленото за обѣдъ време, 12 ч., не се спира гласуването, а въ 1 ч. 40 м. — тогава, когато били гласували точно 500 души. На 501-я гласоподавателъ е билъ даденъ пликъ, въ който да отиде да сложи своята бюлетина, обаче, председателятъ казалъ, че точно 500 души сѣ гласували и му взема избирателната карта. Изкарватъ този човѣкъ навънъ, за да може да обѣдва бюрото. Следъ обѣдъ почватъ гласуването съ 501-я гласоподавателъ. До обѣдъ се агитира отвънъ сговориститъ да се въздържатъ да гласуватъ, да оставятъ да гласуватъ предимно опозиционери, а тѣ да гласуватъ следъ обѣдъ, за да може да се получи по таквъ начинъ болшинство за Сговора. На обѣдъ, тогавашниятъ приставъ, заедно съ двама, така наречени въ нашия край „бомбаджии“, отвеждатъ застъпника на опозицията насила на обѣдъ. Председателятъ на бюрото, назначенъ отъ околийския началникъ...

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Моля Ви! Вие отъ тамъ ли сте избранъ, или сте родомъ отъ тамъ?

Н. Поповъ (раб): Въ този край съмъ роденъ, въ Фердинандъ.

Докладчикъ Д. Джанкардашлийски (нац. л): Нека г. Стойчо Мошановъ чуе това, което Вие говорите като човѣкъ отъ тамъ.

Н. Поповъ (раб): Назначениятъ за председателъ на бюрото, Георги Кузмановъ, който е и председателъ на Демократическия сговоръ тамъ, казва на Велко Петковъ, единъ отъ членоветъ на бюрото, да отиде да търси застъпника, защото ще започне отново гласоподаването. Велко Петковъ казва: „Не мога да напусна изборното мѣсто, понеже съмъ членъ на бюрото“. Тогава, обаче, председателятъ на бюрото му казва: „Азъ съмъ председателъ и ти заповѣдвамъ да отидешъ да намѣришъ застъпника, защото иначе ще те арестувамъ и изпѣдя“. За пръвъ пътъ поставенъ като членъ на бюро, младъ, 23—24-годишенъ, Велко Петковъ се подчинява на председателя на бюрото, като смѣта, че той е, който може да му заповѣдва да напусне бюрото. Отива да търси застъпника. Въ туй време влиза единъ тогава времененъ надничаръ-агентъ турчинъ, Мехмедъ Мехмедовъ Перушанъ, и казва на втория членъ на бюрото: „Ще напуснешъ бюрото или ще те биешъ“. Вториятъ членъ отказва да напусне бюрото. Тогава влизатъ още двама души, единъ стражаръ и единъ отъ бомбаджитъ, запущатъ му устата съ кърпа, понеже той викалъ, и го изнасятъ въ друга стая, където му нанасятъ побой. И вѣроятно докато е

траялъ тоя побой е промѣнена кутията. Че е промѣнена кутията се знае отъ следното. Вечерта, при отварянето на кутията, се вижда, че 500 плика сѣ били сложени въ кутията, безъ да се били съгвани. Ясно е, че пликоветъ предварително сѣ били сложени въ тази кутия.

Да допълня за Чипоровци. Въ сѣщата община влиза и с. Желѣзна. Това село е на 4 км. разстояние отъ Чипоровци. По пътя е билъ застаналъ бирникътъ на градската община въ Берковица, родомъ отъ с. Желѣзна, Цоцкинъ, секретаръ-бирникътъ на Чипоровската община, Иванъ Ивановъ, горскиятъ стражаръ и двама полицейски стражари, които, всѣки по на единъ километъръ разстояние, сѣ обискирали избирателитъ отъ с. Желѣзна, които сѣ отивали въ с. Чипоровци да гласуватъ.

За с. Превала. Превала е съставна община отъ две села: Превала и Горна Лука. Горна Лука се намира на 7 км. отъ с. Превала. По пътя сѣ били поставени двама полицейски стражари — единъ отъ шпицъ-командитъ — и двама горски стражари, които сѣ обискирвали по пътя хората, които сѣ отивали да гласуватъ. Въ с. Превала сѣщо така е ставалъ обискъ предъ самото бюро.

По това не е само за тѣзи три села, за които се каза. Същото се повтаря и въ с. Бойчиновци. Тамъ се изгонватъ застъпникитъ и се поставя агентъ отъ полицейското управление на Фердинандъ Иванъ Лилковъ за застъпникъ на Народния блокъ, а за застъпникъ на Работническата партия се поставя видниятъ сговористъ Ив. Шишковъ. При сѣщия обискъ въ селото взели сѣ бюлетинитъ, взели сѣ пълномощията, попълнили сѣ тѣзи пълномощия и по този начинъ въ с. Бойчиновци, съставна община отъ петъ села, застъпникъ на Работническата партия при бюрото е билъ сговористътъ Иванъ Шишковъ, а на Народния блокъ — агентътъ при полицейското управление Иванъ Николовъ Лилковъ.

Въ с. Люта застъпникъ на Работническата партия е билъ нѣкой си Симеоновъ, сговористъ, който пакъ по сѣщия начинъ е взелъ пълномощие. Вземани сѣ отъ властта бюлетинитъ и въ селата: Сумеръ, Препължене, Крапчене, Бойчиновци, Мърчево, Маданъ, Ердентъ, Камена Риска, Кобилякъ, Митровци, Ново село и Славотинъ. Въ с. Славотинъ не е допуснатъ нито единъ застъпникъ. Презъ сѣщия денъ на избора околийскиятъ началникъ цѣлъ денъ бродѣше съ автомобилъ и остана отъ 12 до вечерта въ с. Лехчево, гдето произведе избора. Преди изборитъ околийскиятъ началникъ съ автомобилъ и съ специална команда обикаляше по селата цѣлъ денъ и нощъ и не позволяваше движение нощно време. Имаше полицейски часъ за всички села. При своето бързо движение автомобилътъ на околийския началникъ прегазилъ въ центъра на града едно 16-годишно дете, което лежало въ болницата повече отъ единъ месецъ съ закърпена глава. И днесъ има на главата си белегъ отъ това прегазване. За да не го сѣдятъ за това, околийскиятъ началникъ назначилъ неговия братъ за агентъ. При движението на автомобилъ на околийския началникъ бѣха прегазени и четири овци на Рангелъ Христовъ. И когато този последниятъ е възразилъ на околийския началникъ, че му сѣ сгазили овцитъ и се е възмутилъ, че е карано бързо съ автомобиля, ударятъ му нѣколко шамари. По сѣщия начинъ сѣ били сгазени въ друго едно село шестъ овци, които не сѣ платени и има заведено дѣло.

Ето защо, поради този небивалъ тероръ презъ време на изборитъ, ние предлагаме да се касира изборътъ въ цѣлата Фердинандска околия и да се произведе новъ таквъ въ цѣлата околия. Вѣрно е, че парламентарната комисия прави предложение да се касиратъ изборитъ само въ три села, като посочва на типични насилия, упражнени само въ тия три села. Ние, обаче, мислимъ, че посоченитъ факти сѣ достатъчни, за да се вземе решение да се касира изборътъ въ цѣлата Фердинандска околия. Комисията предлага да се касиратъ изборитъ само въ три села, защото вѣроятно си има своитъ последни цели. Предложението на сговориститъ пъкъ, да се отложи този въпросъ за нѣколко дни, има за целъ да се изчака известно време, вѣроятно докато се завърне г. Малиновъ отъ странство, и тогава да се упражнятъ известни давления, та да не се касира изборътъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Договорътъ е между тѣхъ и васъ.

Н. Поповъ (раб): Ние, отъ името на Работническата партия, предлагаме да се касира цѣлиятъ изборъ въ Фердинандска околия. (Ръжкоплѣскания отъ работниците)

Председателстващъ Н. Поповъ: Има думата народниятъ представител г. Иванъ Тодоровъ.

И. Тодоровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Следъ локвата и изобилна съ аргументи речъ на уважаемия народенъ представителъ г. Стойчо Мошановъ, на менъ ми остава много малко да кажа по формалнитѣ положения, изтъкнати при настоящия изборъ.

А. Бояджиевъ (раб): Чухте ли какво говори Поповъ?

И. Тодоровъ (д. сг): Фактическата обстановка по избора сега не ни интересува.

А. Бояджиевъ (раб): Разбира се!

Нѣкой отъ мнозинството: Запазете аргументитѣ си, когато разглеждаме Кърджалийския изборъ.

И. Тодоровъ (д. сг): Има една формална обстановка, има и една фактическа обстановка. И двѣтъ обстановки трѣбва да бждатъ освѣтлени, за да можемъ да дойдемъ до едно правилно решение.

Нѣкой отъ работницитѣ: А за насилията и побоищата не говорите!

Отъ мнозинството: (Възразяватъ. Шумъ)

И. Тодоровъ (д. сг): А бе слушайте, не ме прекъсвайте, запазете тишина! Защо приказвате, защо викаете само? Изслушайте ме първо и после противопоставете вашитѣ аргументи на моитѣ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Тѣ сж неоторими! (Възраженията продължаватъ. Шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Моля, тишина.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Две сж сщественитѣ положения, които трѣбва да се освѣтлятъ тукъ и по които трѣбва да формираме едно положително разбиране, по които трѣбва да имаме едно положително мнение. Първо, докладчикътъ счита, че цѣлата листа на народната коалиция, поставена въ Фердинандска избирателна околия, е опорочена поради формални дефекти, защото въ тая листа имало лице, което не отговаряло на условията, предвидени въ чл. 46 отъ избирателния законъ.

Уважаемиятъ г. Стойчо Мошановъ счита, че къмъ изборното дѣло и къмъ следственитѣ дѣла нѣма формални данни, които да подкрепятъ това твърдение. Азъ не познавамъ фактическитѣ и формални данни по дѣлото, но считамъ, че и това не е нужно, защото, щомъ като една листа е поставена и утвърдена отъ съответния мирови сѣдия, вие тукъ, Народното събрание, които ще сждите за правилността на този изборъ, ще започнете отъ последното действие на мировия сѣдия, когато той обявява листата и когато започватъ другитѣ действия по избора — отъ тамъ ще започне вашата провѣрка. Вие не можете да униожите единъ сѣдебенъ актъ, какъвто е опредѣлението на мировия сѣдия, съ което опредѣление той намира известна листа за законно поставена и я утвърждава, защото ще създадете единъ много печаленъ прецедентъ — смѣшание на властитѣ и суспендиране прерогативитѣ на сѣдебната властъ, дадени ѝ отъ основния законъ — нашата конституция. (Възражения отъ мнозинството)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Много държите на тѣхъ сега!

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Вие можете да имате едно начално действие отъ последното действие на мировия сѣдия — т. е. отъ опредѣлението, съ което той утвърждава листата, следъ като я е намѣрилъ за законно поставена. И ако имате формални данни, че това лице, което се е кандидатира, не отговаря на условията, предвидени въ чл. 46 отъ избирателния законъ, т. е. ако имате присѣда на съответенъ сѣдъ, съ който се осжда съответниятъ общински органъ за издаване на фалшиво удостоверение, съ което се признава на известно лице качества на избираемостъ по чл. 46 отъ избирателния законъ, тогава вие можете да провѣрите и действията по поставяне на кандидатната листа. Така че, азъ считамъ, че мнението, споредъ което цѣлата листа е опорочена, поради формални дефекти въ листата — а именно, че едно отъ лицата било служебно лице — нѣма никакво значение отъ формално гледище.

Но, г. г. народни представители, азъ съмъ готовъ да приема за моментъ вашата теза, че това не е така, че това влѣче едно опорочване, че това създава начало за обсѣждане; и се явява въпросъ, дали цѣлата листа е опорочена или е опороченъ изборътъ само на това лице, което нѣма изискуемитѣ се качества по чл. 46 отъ избирателния законъ, вследствие на което то губи своя мандатъ, ако евентуално го е получило съ вота на избирателитѣ.

Въ избирателния законъ изриченъ текстъ, който да урежда този въпросъ, нѣма. Но моля ви се, г. г. народни представители, справете се съ разпоредбата на чл. 132 отъ избирателния законъ, и вижте какво гласи тя. По аналогия отъ тамъ ще почерпимъ аргументъ, за да подкрепимъ тезата, че само лицето, което нѣма качества на избираемостъ пада отъ съответната листа и евентуално, ако е избрано, губи мандата си на народенъ представителъ.

Ще злоупотрѣбя съ вашето търпение и ще ви прочета чл. 132 отъ избирателния законъ: (Чете): „Исключва се изъ състава на окръжния съветъ членътъ, който попада въ категорията на ония, които не могатъ да бждатъ избрани за членове на окръжнитѣ съвети, съгласно предишния членъ“. А какво казва предишниятъ членъ 131 въ п. 4? (Чете): „Не могатъ да бждатъ избрани за членове на окръжнитѣ съвети кметовѣтѣ и тѣхнитѣ помощници, държавнитѣ чиновници, като и всички, лица които получаватъ заплати отъ общината, окръга и държавата, освенъ членоветѣ на постоянната комисиия“. Въ това отношение има и сѣдебна практика, въ смисълъ, че на такива окръжни съветници, които сж избрани впоследствие, мандатътъ се отнема и на тѣхно мѣсто застъпва последующиятъ въ листата.

Г. г. народни представители! По аналогия черпимъ аргументъ отъ чл. 132, който се отнася за изборитѣ за окръжни съветници, за малкия, стопанския парламентъ — както го наричаме ние въ нашата страна — и който членъ прекрасно може да има приложение и за нашия случай тукъ, за законодателнитѣ избори, при липса на единъ изриченъ текстъ, на една изрична разпоредба въ избирателния законъ. Тѣй че, отъ което гледище и да изхождаме, ние ще дойдемъ до заключението, че въ фердинандския изборъ нѣма една формално опорочена листа.

Нѣкой отъ мнозинството: А, формално! Ами фактически?

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Точно така е. Кажете ми нѣщо противъ това, мотивирайте се, аргументирайте се отъ гледището на закона! Не можете.

П. Стоевъ (раб): А фактически?

И. Тодоровъ (д. сг): Азъ ви говоря за формалното положение; фактическитѣ данни какви сж, не зная, но когато ги съберемъ напълно, всестранно, тогава ще можемъ да кажемъ каква е фактическата обстановка на избора. Сега вие нѣмате всестранно събиране на данни.

Нѣкой отъ мнозинството: Не Ви интересува фактическата обстановка.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Друго едно интересно положение става по чл. 124, което азъ си позволявамъ да развия тукъ, предъ васъ. Мнозина отъ васъ подхвърлятъ мисълта, че Народното събрание е единичниятъ сѣдия по изборнитѣ дѣла. Това е точно така. Но, какъ ще сждите вие? Както всички сѣдилища, нали? Вие ще издадете вашата присѣда, вашето решение възъ основа на единъ обективно събранъ обвинителенъ материалъ — въ случая ще го кажемъ анкетенъ материалъ. А какъ се събира тоя анкетенъ материалъ? Чл. 124 посочва по какъвъ редъ трѣбва да вървите, за да съберете материала по едно изборно дѣло, по което ще се произнесете вие, г. г. народни представители, вие, сѣдитѣ по чл. 125 отъ избирателния законъ (Възражения отъ мнозинството). Значи, вие ще се абстрахирате отъ повеленията на чл. 124 и ще се позовете само на правата си по чл. 125. И когато ще сждите по единъ умозрителенъ редъ, по слухъ, по лични сведения, по предположения, а не възъ основа на данни, събрани по реда на чл. 14 отъ избирателния законъ, вие ще сждите едностранчиво.

Нѣкой отъ мнозинството: Съ медицински свидетелства.

И. Тодоровъ (д. сг): Законътъ ви задължава какъ да събирате тоя анкетенъ материалъ. (Възражения отъ мнозинството) Това е казано въ чл. 124.

Г. Шонговъ (з): Когато вземемъ даннитъ за васъ, тогава ще видимъ закона. Тамъ се произвежда най-мръсни избори.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. Шонговъ! Чуйте, какво ще Ви кажа лично на Васъ. Вие знаете, азъ съмъ Ви далъ доказателства за търпимостъ и лоялностъ преди изборитъ.

Г. Шонговъ (з): Тукъ е въпросъ за факти.

И. Тодоровъ (д. сг): Моля, моля, бихъ желалъ да видите какъ съмъ се държалъ азъ горе.

П. Стоевъ (раб): Индулгенции да не давате!

И. Тодоровъ (д. сг): Не е въпросъ за индулгенции, а за единъ изборъ.

Г. Шонговъ (з): Такъвъ бѣше изборътъ и въ Еприде-ренска околия. Не можеше птичка да прехвъркне.

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ние, Народното събрание, сме длъжни, по основния законъ на тая страна, да тачимъ законитъ, които ние създаваме.

Отъ мнозинството: Да ги тачите, а не да ги тачите.

И. Тодоровъ (д. сг): Въ чл. 43 отъ конституцията е казано: Българското царство се управлява точно споредъ законитъ, които се издаватъ и обнародватъ по начина, който е показанъ въ конституцията.

Нѣкой отъ работницитъ: Точно по законитъ ли избихте българскитъ граждани?

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ясно е — вѣрвамъ, ще се съгласите — че не може да има две просвѣтени мнения по този въпросъ, че вие ще сѣдите по чл. 125 отъ избирателния законъ въз основа на анкетнитъ данни, събрани по чл. 124 отъ сѣщия законъ. Но какво е казано въ този чл. 124? Отъ голѣмо значение е да анализираме повеленията, разпоредбитъ на този членъ, за да можемъ да освѣтимъ правилно процесуалния редъ, по който вие ще вървите, за да съберете тѣзи анкетни данни.

Азъ считамъ, г. г. народни представители, че въ чл. 134 се говори за анкетни изборни дѣла. Че това е така, вижда се отъ туй, че контестацитъ се подаватъ или до прокурора, или до председателя на окръжния сѣдъ, или до Народното събрание. По така подаденитъ контестацити прокурорътъ нарежда — моля, обърнете внимание на този изриченъ терминъ въ закона — формално сѣдствие; забележете: формално, а не углавно сѣдствие. Това формално сѣдствие има за целъ да долови обективната истина и отъ тамъ да можемъ ние тукъ, Народното събрание, да сѣдимъ за правилността или порочността на известенъ изборъ.

Имаме ли ние въ случая формално анкетно изборно дѣло? Не. Ние имаме следствено дѣло. Азъ считамъ, че по автентичния смисълъ...

Д. Джанкардашлийски (нац. л): Какава е разликата?

И. Тодоровъ (д. сг): Азъ ще ви кажа каква е разликата. Това е моето разбиране. Ние обсъждаме сега формалнитъ положения по поводъ произвеждането на този изборъ.

Докл. Д. Джанкардашлийски (нац. л): А даннитъ?

И. Тодоровъ (д. сг): А върху даннитъ, когато ги съберете всестранно, вие ще имате всичката възможностъ да се произнесете.

Но, г. г. народни представители, азъ считамъ, че по автентичния смисълъ на чл. 124, различаватъ се два вида дѣла: анкетно-изборни и следствени-углавни. Анкетно-изборнитъ дѣла ще ви служатъ като доказателственъ материалъ, за да се произнесете относно правилността на единъ изборъ, а следствени дѣла, които имаме тукъ, ще останатъ въ следствената камара, защото тѣ сѣ една процесуална тайна и защото тѣ не могатъ да бѣдатъ тукъ.

Докл. Д. Джанкардашлийски (нац. л): Защо?

И. Тодоровъ (д. сг): Защото, какъ се движи едно углавно следствено дѣло и къде постѣпва то, това е изрично казано въ закона за углавното сѣдопроизводство.

Г. Джанкардашлийски: Това сѣ формалнитъ положения. — За подкрепа на тая моя мисълъ, че това е така, азъ ще почерпя единъ аргументъ отъ чл. 118 отъ закона за углавното сѣдопроизводство, където е казано какви сѣ поводитъ за започване едно следствено дѣло. Тѣ сѣ, знаете ги: (Чете) „Заявленията на частнитъ лица и жалбитъ на потърпевшитъ отъ престѣплението; съобщението отъ полицията, отъ учрежденията и отъ длъжностни лица; явяването на обвиняемия, за да изповѣда вината си; предложението на прокурора, и възбуждане дѣла по непосредствено усмотрение на сѣдебния следователъ“.

Въ случая подобни поводи нѣмаме, а има подадена контестація. Когато има подадена контестація, прокурорътъ нарежда формално анкетно сѣдствие — служба си съ изрази на законодателя — и щомъ като отъ него съзре, че има улики на углавно престѣпление, тогава прокурорътъ прави предложение на следователя да възбуди углавно следствено дѣло. Тѣй че формално азъ считамъ, какво тѣзи следствени дѣла не могатъ да бѣдатъ доказателство въ едно изборно дѣло. Може това да е едно мнение твърде пресилено, г. г. народни представители, но азъ черпя аргументи отъ закона, азъ съпоставямъ законни текстове и си правя логично заключение. Азъ считамъ, че тѣзи следствени дѣла не могатъ да бѣдатъ доказателство въ едно изборно дѣло. (Възражения отъ мнозинството) Онѣзи дѣла сѣ свършено други — тѣ сѣ анкетно-изборни.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Следствието е по-голѣма саранѣция.

И. Тодоровъ (д. сг): Но, г. г. народни представители, и по анкетно-изборнитъ дѣла следствието ще се води пакъ отъ сѣдебни органи, пакъ ще бѣде гарантирано неговото безпристрастие. И следствието, постѣпило въ Народното събрание, ще остане тукъ, както изрично е казано и за изборитъ за окръжни съветници въ чл. 124 отъ избирателния законъ, относно контестирането на тия избори — че събранитъ изборно-анкетни данни оставатъ въ архивитъ на сѣда, следъ като сѣдътъ е ималъ възможностъ да се възползува отъ тѣхъ. Чл. 142 отъ избирателния законъ е изриченъ — тия дѣла сѣ изборно-анкетни. Тоя членъ ни препраща къмъ чл. 124. По чл. 124 тия дѣла трѣбва да бѣдатъ изборно-анкетни, а не углавно-следствени дѣла. Съ углавно-следствени дѣла Камарата не може да си служи като доказателственъ материалъ.

Н. Гавраиловъ (нац. л): Вие вѣрвате ли на следствието?

И. Тодоровъ (д. сг): Ще Ви отговоря и на тоя въпросъ: да, вѣрвамъ.

Н. Гавраиловъ (нац. л): Щомъ вѣрвате, какво разправяте?

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Сѣществото на избора е важно.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля!

И. Тодоровъ (д. сг): Но, г. г. народни представители, единъ убиецъ, който е заловенъ на мѣстото на престѣплението, за да бѣде осѣденъ отъ сѣда, има известенъ редъ, по който трѣбва да се мине. (Възражения отъ мнозинството) Тукъ се касае за едни свещени права, за едни права отъ голѣма обществена стойностъ и само процесуалния редъ, указанъ въ чл. 124, трѣбва да следваме. (Възражения отъ мнозинството) Тукъ се касае за едни свещени права.

А. Стоевъ (з): А когато има убийства, взимате ли предъ видъ тоя членъ?

И. Тодоровъ (д. сг): Г. г. народни представители, азъ не си служа съ софистика, азъ си служа съ изрични текстове, съ изрични разпорѣждания на закона.

Б. Мелнишки (нац. л): Защо само сега, при провѣрка на тия избори, държите за спазване на законитъ?

И. Тодоровъ (д. сг): Азъ винаги съмъ съблюдавалъ законитъ, г. Мелнишки. Дайте ми данни, че съмъ нарушавалъ законитъ!

Но, г. г. народни представители, да приемемъ за моментъ, че вие нѣма да се съгласите съ мене, че вие ще сметете,...

Нѣкой отъ мнозинството: Не само за моментъ, но за винаги.

И. Тодоровъ (д. сг): ... какво тия углавно-следствени дѣла, каквито сѣ представени въ случая, ще могатъ да послужатъ като доказателственъ материалъ при една изборна провѣрка. Но какъ се е дошло до тия углавно-следствени дѣла, нали по изричнитѣ разпоредби на чл. 124? Повелѣнията на този чл. 124 даватъ право на лицето, на което сѣ нахвърнени правата, да оспорва, да констатира правилността на известенъ изборъ. Е, добре, ако вие можете да се формирате като сѣдъ, защото има подадена контестация, сѣ събрани данни по нея по силата на първитѣ три алинеи на чл. 124, защо ще игнорирате последната алинея на тоя членъ 124, който дава право на другата страна, на която сѣ засегнати голѣми морални и обществени интереси, на която се оспорва едно право отъ голѣма обществена стойностъ, за да не може да даде и тя своя доказателственъ материалъ? Можете ли да дойдете до едно такова абсурдно положение, г. г. народни представители: да изпълните повелѣнията на първитѣ три алинеи на чл. 124, а да не съблюдавате последната алинея на тоя членъ? Кѣде ще остане тогава справедливостта?

Докл. Д. Джанкардашлийски (нац. л): 24 човѣка сѣ разпитани.

И. Тодоровъ (д. сг): Точно така е, г. Джанкардашлийски.

Тукъ ми се зададе въпросъ: Вие вѣрвате ли въ фактическитѣ данни, събрани въ тия следствени дѣла? Да, вѣрвамъ, защото тия данни сѣ събрани отъ сѣдии-следователи, а въ тѣхната безпристрастностъ азъ нито за моментъ не мога да се усъмня. Но всички знаете, че по едно следствие, следъ приключването му, следователтъ въ своето заключение може да усвои едно становище съвършено противно на това, което е ималъ въ началото; знаете, че даже въ углавнитѣ следствени дѣла обвиняемата страна може да представи доказателства, които често пѣти очертаватъ една съвсемъ друга фактическа обстановка, които изтъкватъ една друга материална истина. А това право на засѣгнатата страна въ случая е пренебрегнато. И ако вие искате да имате единъ пълненъ изборенъ материалъ, по който ще сѣдите за правилността на тоя изборъ, вие сте задължени, по изричнитѣ разпоредби на чл. 124, алинея последна — която е създадена пакъ отъ васъ — да дадете възможностъ на другата страна да представи своитѣ доказателства. (Възгласи отъ земледѣлцитѣ) Не е призвана. Тукъ е казано изрично: (Чете) „И въ единия, и въ другия случай подаитѣ заявления противъ правилността на избора, както и избранитѣ кандидати, се считатъ за страни въ спора и се призоваватъ отъ следователя да представятъ доказателствата си въ седмодневенъ срокъ отъ получаването на съобщението“. Имате ли вие преписъ отъ разписка къмъ дѣлото, отъ която да се вижда, че такова съобщение действително е било връчено на заинтересованата страна, въ случая народниятъ представителъ Сапунджиевъ? Нѣмате, г. г. народни представители. Следователно, следствието въ своята фактическа частъ е едно-странчиво. Вие сте задължени по законъ да дадете възможностъ на заинтересованата страна да представи своитѣ доказателства, защото тѣ могатъ да промѣнятъ съвършено фактическата обстановка, която сега се чертае по наличнитѣ следствени данни.

Въ името на справедливостта, въ името на едно съвсѣно съблюдаване на законитѣ, азъ апелирамъ къмъ васъ, г. г. народни представители, да дадете тази възможностъ, ако не да се върне следствието наново, за да се предяви на заинтересованата страна, то поне да извършите една парламентарна анкета, при която и заинтересованата страна ще може да представи своитѣ доказателства. (Рѣкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възгласи отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата не за да обвинявамъ и черня единъ режимъ, който е отдавна осѣденъ отъ българския народъ — доказателство за което е 21 юний — а като избранникъ отъ Фердинандската избирателна околия, който съмъ изпиталъ на гърба си всички прийоми на действия на единъ престѣпенъ режимъ, да допълня съ нѣколко факти многото изнесени такива отъ г. докладчика на този изборъ, за да ви стане ясно при каква атмосфера бѣ произведенъ изборътъ въ тази нещастна и многострадална

Фердинандска околия. Азъ ще ви посоча нѣколко действия на околийския началникъ и кандидата за народенъ представителъ Сапунджиевъ, за когото се полагатъ такива голѣми грижи отъ господата, които говориха досега.

Изборниятъ тероръ, г. г. народни представители, бѣ повсемѣстенъ, това е безспорно; нѣма околия, въ която да не е извършенъ тероръ, кѣде повече, кѣде по-малко, но Фердинандската околия, която отъ осемъ години бѣ подъ изключителенъ режимъ, която фактически бѣше подъ управата на единъ диктаторъ, Никола Ив. Сапунджиевъ, пострада извънредно много. Въ тая нещастна околия не бѣха достатѣчни избиванията, безследнитѣ изчезвания и напѣлването на затворитѣ; не бѣха достатѣчни побоищата и чупенето на ребра, които ставаха предъ изборитѣ, та трѣбваше г. Сапунджиевъ, виждайки настроението въ народа, който не се уплаши отъ всичко това, да пристѣпи къмъ по-други мѣрки, за да гарантира своя изборъ. Вижда той, че околийскиятъ началникъ билъ съ лека рѣчка, заради това решава да докара единъ околийски началникъ, който е единъ отъ рѣдкитѣ престѣпници въ България, който напоследѣкъ самитѣ сѣдии казватъ, че е единъ рецидивистъ престѣпникъ. Съ идването на този околийски началникъ потрепера всичко въ околията. Той възпроизведе сцени, които бѣха се разиграли презъ септемврийскитѣ събития. Настръхваха коситѣ на всички, когато тоя престѣпникъ минаваше презъ селата. Съ идването си въ околийското управление околийскиятъ началникъ Гутурановъ влиза въ кабинета си, извиква стражаря Поповъ и му казва: „Махни тѣзи закони отъ масата ми, азъ отъ сега ще управлявамъ по мои собствени закони“. Стражарѣтъ взема законитѣ отъ масата му и ги отнася — той разправя това.

Нѣкой отъ работницитѣ: А сега плачатъ за закони!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Тодоровъ (з): Втората му работа: извиква началника на пощата и като го заплашва, че ще бѣде пребитъ и уволненъ, застава го да му постави телефонъ въ квартирата. Поставятъ му телефонъ, той извиква телефониститѣ и имъ казва: „Ще ме свързвате всѣкога, когато се води политически разговоръ отъ когото и да е“. Това ви казвамъ, г-да, за да видите само откъде почва, кѣде е началото. Сетне ще видите кѣде свършва. Сѣщиятъ околийски началникъ е шофьоръ и се сдобива съ автомобилъ. По какъвъ начинъ — не зная. Говори се, че автомобилътъ билъ държавенъ. Той взема 4 души, абсолютно непознати никому въ този край — дори и тѣзи, които сѣ ги довели, казватъ: „Не ги знаемъ, това сѣ неотговорни фактори“ — обикаля всички села, срѣща кметовѣтъ и прави подборъ, дали сѣ оппозиционни или сговористи и какви, за да всѣе респектъ, защото въ срѣдата на Сговора имаше раздвоение, почва повсемѣстенъ бой и заплашвания, заставя секретарѣ-бирницитѣ да му купуватъ бензинъ, да хранятъ шайката, която води съ себе си.

Отъ земледѣлцитѣ: Позоръ!

Д. Тодоровъ (з): ... и по този начинъ респектира всички сдружени земледѣлци въ околията. Предписва на всички околийски началници, кметовѣтъ да му представятъ списъкъ на всички видни деятели на дружбитѣ...

П. Стоевъ (раб): И на комуниститѣ сѣщо. (Веселост и възгласи отъ мнозинството)

Д. Тодоровъ (з): Ще кажа и за тѣхъ.

А. Радоловъ (з): Тѣ сѣ били фаворизирани!

Д. Тодоровъ (з): Онѣзи, които сѣ били по-малодушни и сѣ заявили, че сѣ подчиняватъ на околийския началникъ, сѣ били пощадени, а всички онѣзи, които сѣ били малко по-доблестни и сѣ казали, че въ тая страна има закони, и че тѣ трѣбва да се съблюдаватъ, сѣ били бити, арестувани и глобявани. Има 136 такива души бити и има медицински свидетелства, които сега сѣ въ сѣда.

Отъ земледѣлцитѣ: Позоръ!

Д. Тодоровъ (з): Този околийски началникъ, срещу когото има 36 углавни дѣла, днесъ нѣма щастието да е въ България. Нашитѣ сведения гласятъ, че преди три дена той е избѣгалъ въ Ромѣния.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: И тѣ (Сочи сговориститѣ) искатъ анкета!

Д. Тодоровъ (з): Този околийски началникъ, следъ като е извършилъ много престъпления, следъ като сж получени маса оплаквания срещу него до мировия сѣдия и до сѣднията следователъ, въ единъ интименъ разговоръ съ тѣхъ и друи нѣкои хора билъ постветванъ отъ сѣднията и отъ сѣднията следователъ: „Г. Гутурановъ! Бждете внимателенъ, патете се, защото има много оплаквания срещу Васъ, носите отговорностъ и ще отидете въ затвора“. Той имъ отговорилъ: „Г-да! Азъ съмъ дошълъ да изпълня единъ партиенъ дългъ. За менъ нѣма значение дали въ кръга на законитѣ или вънъ отъ тѣхъ ще сторя това“.

Когато наближаватъ изборитѣ, околийскиятъ началникъ свиква всички шофьори отъ околията, прибира имъ шофьорскитѣ книжки и имъ казва, че на онзи, който посмѣ безъ негово разрешение да се отлѣчи отъ града, ще му бжде конфискуванъ автомобилътъ, ще бжде глобенъ, арестуванъ и т. н. По този начинъ той отнема всѣкаква възможностъ на опозиционнитѣ агитатори да се движатъ въ околията. А четири дена преди изборитѣ всички автомобили бѣха спрѣни, като въ гаражъ, предъ околийското управление и бѣше абсолютно невъзможно да се движатъ изъ околията. На 28 май азъ лично бѣхъ арестуванъ и отведенъ въ околийското управление. Тамъ ми се нанесе жестока побой, и когато видѣха, че не съмъ годенъ вече да излѣза, натовариха ме на една каруца и ме хвърлиха въ Сѣнчовъ долъ, кждето сутринята дойдоха да ме прибератъ.

Отъ земледѣлцитѣ: Позоръ!

Д. Тодоровъ (з): Това е портретътъ ми. (Показва една снимка). Който не вѣрва, нека дойде да го види. И нека тѣзи господа (Сочи говориститѣ), които четатъ тукъ законитѣ и ви говорятъ за разумъ и съвѣсть, които гледатъ формалната страна, бждатъ така добри да погледнатъ малко и на фактическата страна. (Продължителни ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Да се има предъ видъ тая снимка като доказателство.

Т. Бончевъ (д. сг): (Възражява нѣщо)

Отъ земледѣлцитѣ: Мълчи бе! (Силни възражения. Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Тодоровъ (з): Осемъ дена преди изборитѣ бѣхъ виканъ въ околийското управление съ целъ да бжда интерниранъ като водачъ на опозиционната листа, на листата на Народния блокъ. Колегитѣ ми и други граждани даватъ телеграма до г. прокурора и благодарение на тѣхъ бѣхъ освободенъ. Обаче следъ това ме настигнаха на края на града и презъ нощта ме завлѣкоха къмъ Чипровския балканъ. Околийскиятъ началникъ ми казваше: „Шешъ ли да те закарвамъ въ Сърбия при твоитѣ другари?“ Следъ дълги молби и плачъ ме отведоха между Чипоровци и Бѣли-мелъ въ нашето село и ме поставиха подъ домашенъ арестъ да не мога да излизамъ, за да не знае никой кжде съмъ.

Четири дена преди изборитѣ ме закареха въ Фердинандъ, за да бжда интерниранъ въ новитѣ земи. Избѣгахъ въ гората. Поатиha потеря да ме търси. По менъ потерата изстреля 500 куршума. Отишли следъ това въ къщи, изкарватъ жена ми и майка ми и имъ казватъ, че съмъ разбойникъ и посрѣдъ нощъ ги каратъ да ме търсятъ изъ гората, за да ме предадатъ на властѣта.

Отъ земледѣлцитѣ: Позоръ!

Д. Тодоровъ (з): Въ навечерието на изборитѣ г. Сапунджиевъ, първиятъ кандидатъ въ листата на Сговора, въ моето село, ксето е най-голѣмото въ околията, на публично събрание, следъ като говори и заплашва, каза на селянитѣ, нито единъ гласъ да не дадатъ смоляновци за менъ; азъ ще бжда избранъ за депутатъ, но тежко и горко на Смоляновци. Какво друго заключение може да се извади отъ тѣзи негови думи, освенъ това, че фалшификацията, извършена въ тритѣ най-голѣми села на Фердинандска околия, е била предварително подготвена; че машинацията е била предварително направена, и че той е билъ сигуренъ за своя изборъ?

Азъ нѣма да говоря за Чипоровци и за Превала, защото за тѣхъ се изнесоха достатъчно данни и факти, и защото за тѣхъ говори и следственото дѣло, което е неоспоримо. Азъ ще направя само едно сравнение. Презъ

1930 г. станаха въ Фердинандска околия избори за окръженъ съветъ. Въ тѣзи избори въ с. Чипоровци блоковитѣ партии, Народниятъ блокъ, получи 600 и нѣколко гласа; въ с. Лехчево — 650, въ с. Превала — 400. Кой наивникъ ще повѣрва, че въ една година време толкова много сж се измѣнили условията и то въ полза на Сговора — за какви ли пѣкъ заслуги! — че да настане такава рѣзко измѣнение и то въ полза на Сговора? Явно е, че има фалшификация.

По време на изборитѣ и преди изборитѣ сж извършени престъпления отъ 214 души чиновници и служители въ Фердинандска околия, срещу които има заведени 109 уголовни дѣла въ дветѣ мирови сѣдилища и при Ломския окръженъ сѣдъ.

Г. г. народни представители! Че околийскиятъ началникъ е билъ доведенъ и толериранъ отъ първия кандидатъ на Демократическия сговоръ г. Сапунджиевъ, се вижда не само отъ изнесеното отъ професоръ Данаиловъ въ „Бургазки фаръ“, а и отъ факта, че г. Сапунджиевъ се движи съ околийския началникъ, съ автомобилъ, изъ околията, и като отиваха да му се оплакватъ, казваше: „Г-да! Какво да ви правя, той е опасенъ човѣкъ. Разберете се съ него както можете“. И за срамъ и позоръ бѣше нарекълъ този престъпникъ Ботевъ, понеже носѣше варварска брада и навсѣкжде, кждето отидеше по селата, викаше „моя Ботевъ“. Какъ може днесъ да се приказва за моралъ, за съвѣсть и за формалната страна на изборитѣ?

Азъ, като заключавамъ, казвамъ: най-после, за удовлетворение на възмунената съвѣсть на многострадалнитѣ избиратели въ Фердинандска околия Народното събрание не трѣбва съ традиционното утвърждаване на избори да умиа престѣпнитѣ дѣла на единъ престѣпенъ режимъ. Нека г-дата отъ Демократическия сговоръ, които твърдятъ, че не е имало насилия; които твърдятъ, че изборитѣ е миналъ мирно и тихо, да не се боятъ отъ народа, защото ще бѣгаме отъ него, като бухали отъ тъмнина — и най-после да се съгласятъ да се повторятъ изборитѣ въ тия три села.

П. Стоевъ (раб): Въ всичкитѣ.

Д. Тодоровъ (з): Азъ моля почитаемото Народно събрание да гласува за касирането на изборитѣ въ тия три села, за да възкрѣсне правдата и истината и, за да докажемъ, че въ българския Парламентъ повече не може да стоятъ подтисници и убийци.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Браво! (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Тодоръ Кулевъ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Дълга преди всичко да заявя, че не вземамъ думата въ защита на онѣзи, които сж вършили беззакония при произвеждането на избора въ Фердинандска околия. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Ако има извършени престѣпления, виновницитѣ ще трѣбва да понесатъ своето наказание (Възражения отъ земледѣлцитѣ), но по реда предвиденъ въ законитѣ. Особено ние, като народни представители, ако държимъ за достойнството на Народното събрание, ще трѣбва...

Х. Чолаковъ (з): Ще трѣбва да изхвърлимъ всички, които сж избрани незаконно.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие арестувахте цѣло Народно събрание на 9 юний, бе, и говорите за моралъ! (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Съжалявамъ, че не мога да чуя тѣзи, които ме прекѣсватъ, за да имъ отговоря. (Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие вършехте най-голѣмитѣ беззакония.

С. Митковъ (з): Г. Кулевъ! Вие като кандидатъ въ Ломска околия на 21 юний не организирахте ли шайка въ с. Церовина за отвличането на Стоянъ Омарчевски? Не обявихте ли диктатура, като казахте, че ще търсите народни представители и, че е останалъ само Стоянъ Омарчевски?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Добре че заговорихте за Ломска околия. Съжалявамъ, че не виждамъ тукъ г. Милко Бечевъ.

С. Митковъ (з): Той е тукъ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Не виждамъ тукъ г. Омарчевски. Азъ ще апелирамъ къмъ тѣхната съвѣсть и нека тѣ кажатъ, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ти имашъ ли съвѣсть?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): . . . изборътъ въ Ломска околия не се ли извърши при една примѣрна свобода, . . .

Отъ земледѣлцитѣ: А-а-а!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Моля, г-да, чуйте ме. — . . . ако отъ 56 села, само въ Дългодѣлци е станалъ инцидентъ, когато е говорилъ г. Омарчевски, понеже е обидилъ — така ми разправяха — съ своя предизвикателенъ езикъ нѣкои лица отъ селото.

Г. Бечевъ! Азъ апелирамъ къмъ Васъ, кажете, инцидентътъ не е ли изникналъ между лица, присѣтстващи въ залата, по поводъ на една обида? (Силни възражения отъ земледѣлцитѣ и тропане по банкитѣ)

С. Митковъ (з): Инцидентътъ въ с. Дългодѣлци произлѣзе отъ това, че когато Народниятъ блокъ обяви, че прави събрание, всички хора дойдоха при насъ, а при васъ останаха само шайкаджиитѣ, които пустнахте въ нашето събрание, за да ни биятъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Той е билъ заетъ въ кабинета, та не е могълъ да види, какво е станало! (Голѣма глъчка)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Понеже вие говорѣхте за избора въ Ломъ, недейте изключва. Отъ 56 села само въ едно село е станалъ единъ инцидентъ, по вината на г. Омарчевски. Ето г. Бечевъ е тукъ — а съжалявамъ, че г. Омарчевски го нѣма тукъ — нека каже кѣде и кой ви е запретилъ да ходите да агитирате, да демагогствате? (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ и възражения отъ мнозинството. Силенъ Шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Кулевъ! Говорете за избора въ Фердинандъ; изборътъ въ Ломъ не е предметъ на нашиятъ разисквания.

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Тукъ е Народно събрание, а не е публично събрание, г. Кулевъ, разберете това! Не се намирате на публично събрание.

А. Капитановъ (з): Никой не е правилъ тукъ демагогия. Оттеглете си думитѣ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Не тукъ, а тамъ долу. Тукъ вие не можете да правите демагогия. Тукъ е Народно събрание и има кой да ви изобличи.

А. Николаевъ (з): Г. Кулевъ! По-простително е да демагогствуващъ, отколжото да колишъ и да бесишъ, да карашъ безследно да изчезватъ хора.

Д-ръ Т. Кулевъ (з): Нито съмъ клалъ, нито съмъ бесилъ.

А. Николаевъ (з): Демократическиятъ сговоръ е клалъ и бесилъ.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ съмъ готовъ да се провѣри моята дейность, а сѣщо и оная на партията ми.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Всички сега си умивате ржцетѣ като Пилата!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Вие нѣма да ме смутите, но ще отнемете само времето на Народното събрание.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Не се съмняваме въ това. Ти не се смуги предъ толкозъ кланета, та сега ще се смугишъ!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Слава Богу, надарилъ ме е Богъ съ гласъ, за да дамъ заслуженото на всѣкиго отъ васъ. (Шумъ).

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни)

С. Митковъ (з): Г. Кулевъ! Вие не говорихте ли за диктатура въ Ломъ?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Никѣде не съмъ говорилъ за диктатура. Напротивъ, говорилъ съмъ противъ диктатурата.

С. Митковъ (з): Въ с. Расово, Ломска околия, когато вие сте заявили, че ако цѣлата околия не даде гласовѣтъ си за Демократическия сговоръ ще има диктатура, когато сте казали, че всички сж арестувани, само Омарчевски е останалъ неарестуванъ, единъ простъ селянинъ Ви е казалъ: „Вие, г. Кулевъ, всички сте арестували, и г. Стоянъ Омарчевски сте арестували, но въ избирателнитѣ кутии!“

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Ако всичкитѣ Ви сведения сж такива, както за Расово, тежко Ви, и горко. Азъ съмъ готовъ да повикамъ жителитѣ на цѣлото с. Расово, да видимъ дали ще потвърдятъ това, което казвате.

Отъ земледѣлцитѣ: Готови ли сте на анкета?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Готовъ съмъ на сто анкети, защото и завчера отъ с. Расово дойдоха при мене ваши хора, по частна работа, и ми признаваха, че азъ съмъ имъ говорилъ открито истината, а не съмъ демагогствувалъ.

С. Митковъ (з): За кравитѣ ли?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Ако повикаме цѣлото село — то ще потвърди това.

А. Дуковъ (з): Гробницитѣ говорятъ за васъ. Нѣма нужда отъ речи. (Възраженията и шумътъ продължаватъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Моля ви се, тишина, г-да. Приканвамъ г. г. квесторитѣ да въведатъ редъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. Кулевъ! Другарьтъ, който Ви възражава, е ломски народенъ представителъ — не го ли познавате?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Нѣмамъ честта да познавамъ господина. Сега за първи пѣтъ го виждамъ.

С. Митковъ (з): Ще ме познаешъ. Много пѣти сме се виждали, само че тогава много отъ високо гледахте.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): За първи пѣтъ го виждамъ, а пъкъ билъ избраникъ отъ Ломска околия! (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Азъ ви моля да запазите спокойствие и да не отнемате времето на Народното събрание съ излишни прекъсвания, защото, казахъ ви, че вземамъ думата не за да защитавамъ лицата, които сж вършили беззакония по този изборъ, а вземамъ думата по единъ принципиаленъ въпросъ, който азъ считамъ много важенъ, — касае се да създадемъ една практика не само за този изборъ, не само за сегашната сесия на Народното събрание, а да създадемъ една трайна практика по прилагането на наредбитѣ, които Народното събрание е изработило, като се е ръководило отъ известни разумни съображения. Не може едно Народно събрание да се ръководи отъ чувствата и страститѣ на пострадалитѣ при произвеждането на единъ изборъ. Може всичко, което говорѣ нашиятъ колега преди малко, да е вѣрно и ако то е вѣрно, то ме възмущава отъ дълбочината на душата.

В. Коевски (нац. л): (Смѣе се)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г. Коевски! Защо се смѣете? Моитѣ думи сж съвършено искрени. Ние, обаче, не можемъ да се ръководимъ отъ чувства и страсти, когато ще прилагаме наредбитѣ, които Народното събрание е изработило, за да се спазватъ при решаването на въпроси за правилността на единъ изборъ, за да гарантира правата на едно лице, което е избрано отъ народа. Преди вие да касирате единъ народенъ избраникъ, ще трѣбва да му дадете възможность да упражни ония права, които самиятъ законъ му дава. И тукъ правятъ голѣма грѣшка ония наши колеги, които казватъ: „Какви права ще му даваме, явно е, че е вършилъ нарушения, нѣма защо да му даваме възможность да упражнява своитѣ права“.

Обаче недейте забравя, г-да, че още древните римляни, които сж създали класически норми на правото, сж създали и нормата: „Audiatur et altera pars“ — „Изслушайте и другата страна“. Тази друга страна може да не ви каже нищо съществено и важно, обаче вие сте длъжни да я изслушате.

Т. Бошнаковъ (з): Вие слушахте ли ни когато ни биехте?

А. Аврамовъ (з): Вие, които претендирате за тия права, къде бяхте на 9 юний, когато арестувахте цълъ Парламентъ? Имаше ли тогава права или не? (Ржкоплъскания отъ земледълцитъ) Сега приказваш за право! Засрамете се! Цълъ Парламентъ арестувахте!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ бихъ могълъ много добъръ отговоръ да ви дамъ за 9 юний, но сега не е време. (Силни възбуждения отъ земледълцитъ. Шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ мога много добъръ отговоръ да ви дамъ и ще ви го дамъ, когато му дойде времето.

Отъ земледълцитъ: Дайте го!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Ще ви го дамъ, когато дойде да си видимъ смъткитъ. Сега не ме прекъсвайте! Ако вие смътате, че съ тия постоянни ровения въ миналото ще създадете атмосфера за добра работа въ Народното събрание, за каквато народътъ ви е пратилъ, вие много се лъжете. (Ржкоплъскания отъ сговориститъ. Тропане по банкитъ отъ земледълцитъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Недейте смътта, че вие можете да ни тероризирате. Нѣма да успѣете въ това. И не е въ вашъ интересъ да ни предизвиквате. (Ржкоплъскания отъ сговориститъ. Тропане по банкитъ отъ земледълцитъ)

А. Николаевъ (з): Г. Кулевъ! Васъ народътъ ли Ви прати на 9 юний отъ Университета да правите превратъ?

Нѣкой отъ земледълцитъ: Народътъ ли Ви прати? Шаики Ви пратиха.

Ц. Пупешковъ (д. сг): Питайте редактора на „Знаме“, Петко Пенчевъ, какво значи 9 юний.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ наново Ви казвамъ: ако вие смътате по този начинъ да спъвате работата на Народното събрание...

Нѣкой отъ земледълцитъ: Вие сте джандарски избраници.

А. Николаевъ (з): Нека не се лъжемъ, г. Кулевъ, отукъ нататъкъ детективи нѣма да Ви правятъ председател на Камарата.

А. Аврамовъ (з): Вие бждете доволни, че така ви толерираме. А вие на 9 юний отъ Парламента ни хвърлихте въ затвора и ни взехте здравето. (Шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Пакъ повтарямъ, ако вие по този начинъ смътате да се отнасяте...

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ти си развѣнчанъ като професоръ и правникъ. Ти си джандарски депутатъ! (Ржкоплъскания отъ земледълцитъ)

С. Митковъ (з): Кажи кой изби толкова хора въ Ломско, само и само да се избере народенъ представителъ?

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Вижте какъвъ авторитетъ има единъ български професоръ!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Въ Ломска околия нѣма бутнатъ нито съ прѣстъ нито единъ опозиционеръ. (Голѣмъ шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звъни) Моля ви се, г-да!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ апелирамъ къмъ г. председателя да обуздае своето болшинство. (Пререкания между Н. Кемилевъ и работниците. Голѣма глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да, тишина!

А. Аврамовъ (з): Кажете, като професоръ, къде е министъръ-председателътъ на България Стамболийски? Като професоръ кажете!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Смѣтамъ, г-да, че по такъвъ начинъ не може да продължаваме.

С. Омарчевски (з): Да бжде по-коректенъ г. Кулевъ. Да не лъже отъ трибуната.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Азъ моля г. Кулева и г. г. народнитъ представители да респектиратъ правилника.

Т. Бошнаковъ (з): Да не обижда народнитъ представители. Той ни обижда. (Глъчка)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Полицейски избраникъ ли съмъ или не, въ всѣки случай азъ съмъ народенъ избраникъ, докато не съмъ касиранъ. (Възбуждения отъ земледълцитъ. Шумъ)

П. Стоевъ (раб): Полицейски избраникъ сте! (Голѣмъ шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Е, какво искате сега?

Отъ земледълцитъ: Да слѣзешъ отъ трибуната.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Азъ имамъ право да говоря, и ще говоря. И това било Народно събрание! (Възбуждения отъ земледълцитъ) Какъ така можете да отнемате думата на единъ народенъ представителъ безъ право? (Възбуждения отъ земледълцитъ) Каква е тази работа? Г. председателю! Обуздайте своето болшинство!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Кулевъ! Недейте влиза въ пререкания! Моля и васъ, г-да, да не прекъсвате! Продължавайте, г. Кулевъ. (Глъчка)

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Вие предизвиквате, г. професоре.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Вие сте такова грамадно болшинство — трѣбва най-сетне да търпите една малка опозиция, ако ще би отъ полицейски избраници.

Отъ земледълцитъ: Ха така, признайте си! (Ржкоплъскания)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Да, да! Другояче човѣкъ не може да ви накара да млъкнете. Какво искате? Да нѣма въ Народното събрание никаква опозиция?

Отъ земледълцитъ: Говорете, говорете!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Дайте ми възможность да говоря.

Отъ земледълцитъ: Говорете!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): За това ли бѣше спорътъ — че съмъ полицейски избраникъ? Азъ другъ пѣтъ ще ви кажа, какъвъ съмъ азъ избраникъ и какви сте вие избраници, а сега дайте ми възможность да говоря.

Нѣкой отъ земледълцитъ: Полицейски избраникъ си.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Добре, но правилникътъ ми дава право да говоря.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че ако продължаваме така, ние не ще можемъ да свършимъ никаква работа, каквато народътъ очаква отъ насъ. Азъ заявихъ, че вземамъ думата — разберете го — не за да ви дразня, не да защитавамъ беззакония, а да си кажа думата по съвѣсть по прилагането на една наредба отъ избирателния законъ, изработена отъ Народното събрание, правилното тълкуване и прилагане на която наредба е отъ голѣма важность не за кандидата отъ тази листа, когото вие,

щомъ сте решили, винаги можете да касирате, а за гарантиране правата на народните избраници изобщо.

А. Аврамовъ (з): Вашето присъствие тамъ (Сочи трибуна) напомня избитите 25 хиляди души.

Н. Кемилевъ (д. сг): Стига бе!

Председателствувашъ Н. Шоповъ: Моля г. г. квесторите да влизатъ въ ролята си.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Тази наредба се съдържа въ чл. 124 отъ избирателния законъ. Това е, тъй да се каже, процесуалниятъ кодексъ, който Народното събрание е изработило и който трѣбва да се спазва, когато Народното събрание упражнява ролята, както е казано въ последната алинея на този членъ, на единственъ съдия по правилността или неправилността на избора. Щомъ това е така, вие сами ще разберете, отъ каква голяма важностъ е спазването на тази наредба, на този процесуаленъ кодексъ. Защото ние, като Народно събрание, допуснемъ ли да се нарушава този кодексъ, нѣма гаранция вече за народните избраници срещу произволите на едно самозабравило се и насилническо болшинство, решено да върши беззаконие. Въ нашъ интересъ е, като болшинство, което, като вие разправяте, има достатъчно фактически данни за касиране на единъ изборъ, да спазите и тъй важната форма на закона, изработенъ отъ самото Народно събрание. Недейте сами опорочава своя вотъ, щомъ вие имате такъвъ изобиленъ и такъвъ изобличителенъ фактически материалъ, както го излагатъ вашите оратори.

А. Капитановъ (з): Който е достатъченъ за касиране избора.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Така разсждава тъй наречениятъ лаикъ, човѣкъ невежа по дадена материя, който смѣта, че формите на закона сѣ създадени отъ законодателя ей тъй отъ кефъ, който не може да разбере, отъ какво грамадно значение за защита правата на гражданина и на народния избраникъ е спазването на една формална норма. Съдържащата се въ чл. 124 отъ избирателния законъ процесуална норма не е създадена по кефъ; по капризъ на Народното събрание; тя е създадена именно, за да се гарантиратъ правата на народния избаникъ: Тя има за целъ да гарантира, щото ония, които действително сѣ народни избраници, да не могатъ да бждатъ касирани отъ едно болшинство, което е рекло да върви презъ просото. Ония, обаче, които не сѣ такива, поради това, че сѣ избрани при извършени закононарушения, да бждатъ касирани, но да бждатъ касирани по предвидения отъ самия законъ редъ. Това азъ поддържамъ и въ това искамъ да ви убедя. Позволете ми сега да ви обясня, въ какво се заключава тоя редъ, който вие ако спазите и ако всичко това, което е изложено тукъ, е върно, вие ще вземете вашето решение съ много по-голямо достойнство и съ много по-голяма тежестъ, отколкото ако вие сега прибързано решите въпроса за касирането на избора.

Г. г. народни представители! Съгласно чл. 124, алинея първа, всѣки избирателъ може да подава заявление за неправилността, които е забелязалъ при произвеждането на единъ изборъ. Тия заявления, както се казва въ тази алинея, се подаватъ или до председателя на бюрото въ деня на избора, или най-късно 10 дена после избора, до председателя на Народното събрание.

Това е единиятъ начинъ за подаване заявления за неправилности по единъ изборъ.

Въ алинея втора, обаче, се казва, че всѣки избирателъ може да подаде заявлението си за известни неправилности въ избора, особено когато въ тѣхъ пѣкъ има елементи на престѣпление, и до прокурора. Въ таквъ случай прокурорътъ нарежда до респективния съдия-следователъ да се извърши формално следствие. Следъ като следствието бжде привършено, прокурорътъ го праща до председателството на Народното събрание.

Х. Мирски (д): Въ най-близката сесия.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Да, въ най-близката сесия. — Следъ това въ алинея четвърта на сѣщия членъ се казва, че по сѣщия начинъ се постѣпва и тогава, когато Народното събрание реши да анкетира нѣкой отъ спорните избори. Тогава председателството на Народното събрание изпраща дѣлото на прокурора, прокурорътъ нарежда до съответния съдия-следователъ да извърши формално следствие и, като се привърши следствието, дѣлото чрезъ прокурора се изпраща на Народното събрание.

Г. г. народни представители! Следъ като законодателятъ посочва тѣзи два начина на процедиране — въ следващата алинея, която е така ясна и категорична, че само онзи, който не иска да я разбере, нѣма да я разбере, се казва: (Чете) „И въ единия и въ другия случай — ясно е кой е единия, кой е другия случай; . . .

Нѣкой отъ земледѣлците: Но, когато се реши да се направи анкета.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): . . . първиятъ случай е, когато нѣкой избирателъ е подалъ заявление до прокурора; вториятъ случай е, когато Народното събрание е решило да се произведе анкета — „и въ единия, и въ другия случай подалитъ заявление противъ правилността на избора както и избраните кандидати, се считатъ за страни въ спора и се призоваватъ отъ следователя да представятъ доказателствата си въ седмодневенъ срокъ отъ получаване съобщениято“.

Нѣкой отъ земледѣлците: И на 9 юний тъй бѣше!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Г-да! Ако вие казвате, че на 9 юний или следъ 9 юний ние сме вършили нѣкои беззакония, трѣбва ли и вие да вършите тия беззакония? Туй оправдание ли е за васъ? Тогава где е вашето право да говорите за беззакония?

Нѣкой отъ земледѣлците: Ние не желаемъ Вие да разправяте тукъ за беззакония!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Ако вие действително сте защитници на законността, вие не трѣбва да поддържате тази теза. „Понеже вие вършехте беззакония, и ние ще ги вършимъ“. Ако така се върви, къде ще отидемъ? Имате ли вие тогава право да говорите за беззакония? Не виждате ли, г-да, че въ таквъ случай се навлиза въ единъ омагьосанъ кръгъ, отъ който не може да се намѣри изходъ?

Нѣкой отъ земледѣлците: Ние даваме само тълкувание на това, което вие четете — то е, когато нѣма достатъчно данни къмъ дѣлото.

Председателствувашъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): И така, г. г. народни представители, избирателниятъ законъ въ последната алинея на чл. 124 е изреченъ. Вие не можете, даже ако искате, да изопачите волята на законодателя, освенъ ако искате да я изнасилите, но тогава вие нѣмате право да говорите за беззакония.

Какво искаме ние? Следователятъ бѣше длъженъ да покани избирания кандидатъ г. Сапунджиевъ, да представи въ седмодневенъ срокъ доказателствата си. Азъ ви казахъ, г. г. народни представители, че не е важно дали спазването на тая законна норма ще има въ дадения случай нѣкаквъ практически резултатъ въ полза на г. Сапунджиева. Мене това не ме интересува. Мене ме интересува принципниятъ въпросъ, че Народното събрание ще направи една фатална грѣшка, ако то наруши тая сѣществува наредба на чл. 124. Не я правете, особено вие, които излизате като девственници на политическото поприще, като рицари на законността; макаръ, че не сте въ сѣщностъ такива. Ако пазите наредбата на закона, това нѣма да побърка на вашето решение да касирате избора. Какво ще посочи г. Сапунджиевъ? Ще посочи, да кажемъ, нѣколко свидетели, следователятъ ще разпита и тѣхъ, ще върне дѣлото тукъ и тогава, като спазимъ всички форми на закона, ние ще имаме правото да кажемъ нашата дума възъ основа на едно пълно събиране на всички доказателства, при спазване всички формалности на закона. Това само се иска отъ васъ — нищо повече. Или решете да се върне следствието, за да се поправи това опущение на следователя, или пѣкъ, ако искате, назначете една парламентарна анкета. И едното, и другото, ще бжде въ съгласие съ смисъла и разума на закона и ще ви даде всичкото морално прво да издадете една най-строга присѣда по този изборъ, следъ като сте спазили всички форми на закона.

Недейте забравя, г. г. народни представители, това, което ви казахъ: процесуалните правила не сѣ създадени по капризъ. Тѣ не сѣ праздна работа. Тѣ сѣ създадени следъ дълги вѣковни борби, за да се гарантиратъ правата на гражданина противъ произвола на властта. (Възгласения отъ мнозинството)

А. Николаевъ (з): И които Вие като професоръ ги прилагате въ България.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Прилагатъ ги сѣдилищата, уважаеми колега. Вие юристъ ли сте? Ако сте юристъ, трѣбва да знаете, кой прилага законитѣ въ България. Професоръ не прилага законитѣ, а ги изяснява и ги тълкува. Ако Вие сте юристъ, трѣбва да знаете това. Ако не го знаете, не знамъ какъ сте минали тогава презъ университета. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ и възражения отъ мнозинството) Законитѣ въ България се прилагатъ отъ сѣдилищата, и ако тѣ ги прилагатъ криво, какво е виновенъ професорътъ?

И тъй, г. г. народни представители, недейте забравя, че даже и когато единъ вулгаренъ престѣпникъ бѣде уловенъ на мѣстопрестѣпленieto, и е явно, че той е извършилъ престѣпленieto, даже, и тогава се спазватъ наредбитѣ на закона за углавното сѣдопроизводство, и се дава на този престѣпникъ двуднеденъ срокъ да си представи доказателства. Значи, въпрѣки че престѣпникътъ е хванатъ на мѣстопрестѣпленieto, се спазва тая наредба на закона за углавното сѣдопроизводство, защото тая наредба не е създадена за отдѣленъ, за конкретенъ случай, а е създадена за да се защитятъ правата на гражданина. Подобната наредба на чл. 124 отъ избирателния законъ е създадена пѣкъ за запазване правата на народния представител. Недейте забравя, г. г. народни представители, че ако днесъ имаме случай съ нашия другаръ Сапунджиевъ, утре, следъ като вие създадете тая практика, Народното събрание може да се позове на тая практика, ще може, значи, да не защита процесуалнитѣ правила и да пристѣпи къмъ безразборни и произволни касирания на народни представители. Повтарямъ, ако не спазите наредбата на чл. 124, ще направите една голѣма грѣшка. Ако вие, г-да, защитавате една права кауза, вие нѣмате основание да искате явно нарушение на закона. Изпълнете преди всичко закона, а следъ това изпълнете вашия дългъ така, както съвѣстътъ ви повелява. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Омарчевски.

С. Омарчевски (з): Г. г. народни представители! По разглеждания изборъ за народни представители въ Фердинандската избирателна колегия, моето мнение е това на парламентарната комисиия по провѣрка на изборитѣ, а именно да се касира изборътъ, произведенъ въ селата Чипоровци, Превала и Лехчево. Но изборътъ въ Фердинандската избирателна околия ми дава поводъ да отговаря на г. професоръ Кулевъ, който току-що слѣзе отъ трибуната, отъ която защити една теза, която, споредъ менъ, не може да бѣде поддържана. Но за да даде по-голѣма тежестъ на своето твърдение, че изборътъ въ Фердинандска околия е миналъ при пълненъ редъ, г. Кулевъ, ...

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Нищо подобно не съмъ поддържалъ. Вие не сте били тукъ, когато говорѣхъ, г. Омарчевски.

С. Омарчевски (з): Чакайте малко.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: (Къмъ д-ръ Т. Кулевъ) Вие защо го прекъсвате сега?

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Една фактическа поправка.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. Кулевъ каза за избора въ Ломска околия, а не въ Фердинандска.

С. Омарчевски (з): Изборътъ въ Ломската избирателна околия, въ която бѣше кандидатъ г. професоръ Кулевъ, сѣщо билъ произведенъ при пълненъ редъ, при пълненъ порядѣкъ, билъ образцовъ изборъ. И г. Кулевъ се позова на много свидетели, които щѣли да потвърдятъ това.

Г. Кулевъ имаше възможность да констатира лично, чрезъ своя довѣренъ околийски началникъ въ гр. Ломъ, на каквъ тероръ бѣше подложено населението въ Фердинандска околия. Г. проф. Кулевъ произведе полицейски приставъ Сапунджиевъ, на съвѣстътъ на когото тежатъ десетки убийства, извършени въ полицейския участѣкъ или около него, въ чинъ околийски началникъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Не десетки, а стотици убийства.

С. Омарчевски (з): Казвамъ, г. Кулевъ бѣше кандидатъ за депутатъ въ Ломската околия, знаеше методитѣ на насилия, вършени по негово, може би, изрично нареждане, като кандидатъ и се позоваваше на Сапунджиева: „Вижте каквъ е терорътъ, какви сѣхъ насилията въ Фердинандската околия — ще ги изпитате на вашия грѣбъ“. Още въ

първитѣ дни, когато ставаше завѣрката на листитѣ, въ началото на юний, ние се видѣхме съ господинъ Кулева въ гр. Ломъ и азъ, като старъ неговъ познатъ, го помолихъ да обуздае полицейския приставъ — който щѣше да бѣде отстраненъ — за да не реализира законитѣ си спрямо хората на Народния блокъ. Г. Кулевъ ми каза: „Добре е да бѣдете внимателни въ агитациитѣ си, защото населението въ Ломската околия“ — което, нека добавя, извънредно много пострада презъ 8-годишния сговориски режимъ — „е много кипнало и всѣка агитация, не добре канализирана, може да доведе до много лоши послѣдствия“. Но каква бѣше нашата изненада, когато полицейскиятъ приставъ Сапунджиевъ, единъ закоравѣлъ политически престѣпникъ, на чийто съвѣстъ, както казахъ, тежатъ маса убийства, извършени въ самия полицейски участѣкъ ...

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Саморѣчно.

С. Омарчевски (з): ... и вънъ отъ града, саморѣчно бѣше убивалъ, и 8 години неговитѣ дѣла бѣха изнисани отъ тази трибуна, каква бѣше, казвамъ, нашата изненада, когато заради неговитѣ добри дѣла и за да бѣде избранъ г. професоръ Кулевъ, сѣщиятъ този приставъ бѣше произведенъ въ рангъ на ломски околийски началникъ!

Отъ мнозинството: Позоръ!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Имате грѣшка. Не е произведенъ.

С. Омарчевски (з): Нека г. Милко Бечевъ каже, че лъжа. Ако не е произведенъ, азъ ще слѣза веднага отъ трибуната.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Не е назначаванъ за околийски началникъ.

Нѣкой отъ работницитѣ: Замѣстникъ околийски началникъ.

С. Омарчевски (з): Първиятъ день на агитацията още, заедно съ моитѣ другари г. г. Милко Бечевъ и Никола Петровъ — които сѣхъ тукъ и които, ако лъжа, ще ме опровергаватъ — бѣхме повикани въ участѣка и тримата и предупредени, че ще бѣдемъ убити, ако излѣземъ вънъ отъ Ломъ.

Отъ мнозинството: Позоръ!

С. Омарчевски (з): Г. Кулевъ бѣше ...

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Моля, азъ не съмъ билъ тамъ. И когато дойдохте и се оплакахте, не Ви ли казахъ: „Г. Омарчевски! Можете да обикаляте околията?“

П. Стоевъ (раб): Онзи день синътъ на г. Бечевъ заяви сѣщото въ околийското управление.

М. Бечевъ (д): (Къмъ П. Стоевъ) Ти да мълчишъ тамъ. Страхопѣзльо, да мълчишъ! Ти си много мѣничко човѣче. Цѣла нощъ ти свободно се разхождаше изъ ломскитѣ улици — ти, мѣничко човѣче!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Бечевъ.

М. Бечевъ (д): (Къмъ П. Стоевъ) Я кажи какво си казалъ на мировия сѣдия. Чувашъ ли, хей? Кажи де! (Смѣхъ въ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Г. Петровъ: Г. г. народни представители! Частъ е 8. Предлагамъ да се продължи заседанието до изчерпване на дневния редъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който е съгласенъ съ предложението на г. министра на търговията — да се продължи заседанието до изчерпване на дневния редъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Отъ сговориститѣ: Меншество е.

С. Омарчевски (з): Тримата кандидати на Народния блокъ, г. Никола Петровъ, г. Милко Бечевъ и азъ, заедно

съ моя другарь г. Сеферий Митковъ, бѣхме преследвани непрекъснато презъ цѣлата си агитация отъ агентитѣ на полицейския приставъ и отъ специално изпратени отъ София полицейски агенти съ целъ да задигнатъ нѣкой отъ нашитѣ кандидати. Бѣше устроено опитъ за убийство въ с. Дългодѣлци, въ което бѣше дошълъ г. проф. Кулевъ, заедно съ своя съкандидатъ Логофетовъ. Благодарение на взетитѣ мѣрки на охраната отъ наши хора, бѣше избѣгнато нашето убийство между селата Церовина и Дългодѣлци. Навсѣкжде полицейскиятъ приставъ, облѣченъ тогава съ мантия на околийски началникъ, се заканваше, нашитѣ бюлетини бѣха късани, нашитѣ вѣзвания бѣха унищожавани, нашитѣ пълномощия бѣха унищожавани, а въ с. Вълчедърма, едно голѣмо село, което отъ 1910 г. е било крепостъ за Земледѣлския съюзъ, не бѣше позволено на г. Милко Бечевъ и на менъ, по изричната заповѣдъ на г. проф. Кулевъ, да устроимъ публично събрание. Той бѣше казалъ, че ако Вълчедърмъ трѣбва да слуша нѣкого, това трѣбва да бѣде проф. Кулевъ, а не хората на Народния блокъ. И неговата воля бѣше изпълнена.

Вземамъ думата по избора въ Фердинандската околия, за да подчертая отъ името на нашата парламентарна група, че ние поддържаме мнението на парламентарната комисия по проверката на изборитѣ, а така сѣщо и за да изтъкна, че сѣ една лъжа, че сѣ едно заблудженіе думитѣ, казани отъ проф. Кулевъ, какво изборътъ въ Ломската околия билъ произведенъ при образцовъ редъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Това е една дебела лъжа. (Къмъ д-ръ Т. Кулевъ) И вие още намирате куражъ и доблестъ отъ тази трибуна да лъжете и да заблуждавате! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Сватба бѣше, а не изборъ.

Отъ земледѣлцитѣ: О-хо-о-о!

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Навсѣкжде по всички села си правихте гуляи и събрания и никой нищо не ви каза. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Да, не изборъ, а сватба бѣше.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Василь Домузчиевъ.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата не за да ви разубеждавамъ, не за да ви моля да измѣните вашето мнение да касирате изборитѣ въ три отъ секциитѣ на Фердинандската околия — което мнение вие си съставихте отъ това, което чухте тукъ отъ разнитѣ оратори и отъ г. докладчика — а за да ви моля да се съгласите да дадете справедлива защита по този изборъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: На кого? На престѣпницитѣ!

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Азъ считамъ, че онова, което г. следователтъ е събралъ по частна тѣжба за углавно преследване на провинени по избирателния и наказателния закони, е събрано редовно, безъ, обаче, да вървамъ въ пълната достовѣрностъ на показанията на свидетелитѣ, защото и тѣ сѣ хора съ страсти и човѣшки недостатѣци. Но когато вие ще решите тукъ, като върховни и безконтролни сѣдии, да се касиратъ изборитѣ въ три секции въ Фердинандската избирателна околия, и когато отъ резултата при повтарянето на изборитѣ въ тѣзи три секции ще зависи излизането на единъ народенъ представителъ отъ тая свещена сграда, азъ ви моля да се съгласите. . .

А. Аврамовъ (з): Вие опозорихте тая свещена сграда, защото арестувахте цѣлъ Парламентъ. И вие имате доблестта да говорите за опозоряване на тази свещена сграда!

Д. Ачковъ (нац. л. о): А бе той не е сговористъ.

В. Домузчиевъ (нац. л. о): Не може да се правятъ внушения на едно Събрание чрезъ ржкомахания; оставете тѣзи работи. — Въпросътъ, който се поставя днесъ на васъ, на насъ, е: днесъ ли да решимъ касирането на изборитѣ въ тия три секции или да дадемъ възможностъ на г. Сапунджиевъ да защити своя мандатъ, за да можемъ следъ като изслушаме неговата защита и доводитѣ, които той ще ни наведе, да кажемъ: г. Сапунджиевъ, ние ти дадохме всичката възможностъ да се защитишъ; ти не можа да се защитишъ срещу нарупания обвинителенъ материалъ за нередовността на твоя изборъ, не можа да отстранишъ съмнението у насъ, върховнитѣ сѣдии, че има опорочаване на избора, и затова ние вдигаме рѣка съ чиста съвѣсть за касирането на твоя изборъ. Г. г. на-

родни представители! Азъ считамъ, че така трѣбва да постѣпимъ всѣки отъ насъ, когато ще бѣде сѣдия на своитѣ другари. Нѣма България да пострада отъ това. Авторитетътъ на този Парламентъ, отъ когото народътъ много чака, трѣбва да се издигне, а не да се понижава. Всички тукъ сме повикани да извършимъ една колективна обществена работа. Нека си дадемъ клетва, че нашата партийностъ, щомъ престѣпимъ прага на тази сграда, престава да сѣществува въ тази форма, въ каквата се е изразявала презъ време на изборитѣ. И азъ ви моля, за да запазимъ високия престижъ на сегашния Парламентъ, да се съгласимъ, въпрѣки решението на комисията да се касиратъ изборитѣ въ тѣзи три секции отъ Фердинандска избирателна околия, да се отложи разрешаването на този въпросъ до произвеждането на една парламентарна анкета. Това е формално право, то е законно. Това следствие дѣло, което виждамъ (Сочи го), е ръководено тайно, независимо отъ подадената контестація. Затова г. Сапунджиевъ може да каже на членовѣтъ на комисията: „Вие сте се основали на това следствие, за да искате касирането на моя изборъ, но на мене, Сапунджиевъ, избраниятъ народенъ представителъ, който се явявамъ страна, това следствие не е известно, вие ще ми дадете възможностъ, по силата на процесуалнитѣ гаранции, които избирателниятъ законъ ми е далъ, да се оправдая, да отбия обвиненията, които ми се приписватъ. Ако не успѣя да сторя това, имате право да касирате моя изборъ. Иначе, и най-справедливо да се произнесете, съ най-чиста съвѣсть да вдигнете рѣка, бидейки убедени, че изборътъ е опороченъ, азъ все ще остана съ убеждението, че вие действувате партизански“. Ето защо, г. г. народни представители, азъ ви моля да отстраните съмнението, което ще се породи въ тая сграда (Сочи сговориститѣ), че искате на всѣка цена да касирате този изборъ, за да вкарате тукъ този или онзи. Когато това съмнение се избие, вие ще можете съ достоинство и съ гордостъ да освободите г. Сапунджиева отъ неговия мандатъ.

Моля, прочее, да се съгласите съ направеното предложение, което и азъ поддържамъ, да се произведе парламентарна анкета, която да се извърши по възможностъ по-скоро, за да се даде възможностъ на г. Сапунджиевъ да се защити. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ и националибералитѣ — обединени)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ не смѣтахъ да взема думата по този изборъ, но разискванията, които станаха тукъ, доста ожесточени, ми даватъ поводъ да застъпя становището, както моето, така и на нашата парламентарна група. Сигурно ще имаме случай по-нататкъ по-обстоятелствено да се обяснимъ по всички въпроси, свързани съ касирането на избори.

Съгласно цитираниятъ отъ мнозина чл. чл. 124 и 125 отъ избирателния законъ, Народното събрание единствено има правото да се произнесе по правилността и действителността на изборитѣ, обаче това не значи, че Народното събрание, респ. неговото болшинство, е властно въ всички случаи, по които то намѣри за умѣстно, да постанови касирането на изборитѣ. Това право, което се дава на най-върховната контролна инстанция, Народното събрание, трѣбва винаги да бѣде упражнявано съ разумъ, целесъобразно, обективно, съобразно фактитѣ, установени безспорно, по даденъ изборъ. Само така Народното събрание, както сме поддържали, би могло да влѣзе въ функцията на сѣдия, като забрави, че е законодатель. Азъ бихъ добавилъ, че въ абсолютенъ смисълъ Народното събрание не може да бѣде сѣдия, защото за него само сухата норма и формалната разпоредба на закона не е и не бива всѣкога да бѣде решаваща.

Азъ, който съмъ участвувалъ вече 20 години въ Народното събрание, като зная стойността на партизанскитѣ увлѣчения и тукъ, и вънъ, по моя преценка, възъ основа на опита, който имамъ, дошълъ съмъ до убеждението, че не мога да вдигна рѣка за касирането на единъ изборъ преди да бѣде извършена една парламентарна анкета.

Нѣкой отъ мнозинството: Нѣмаме нужда отъ Вашата рѣка.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Всичко, което се изнесе отъ трибуната на Народното събрание, за менъ е единъ сериозенъ мотивъ да поискамъ една анкета, за да се удостовѣрятъ по единъ най-положителенъ начинъ и конкретно да се формулиратъ всички отнѣзи нарушения на избирателния законъ, които ще дадатъ основание на Събранието да постанови касирането на из-

бора или извършването на допълнителен изборъ въ нѣкои секции. Като казвамъ това, далечъ е отъ менъ мисълта, че както въ Фердинандска околия, така и въ другитѣ околии, презъ време на изборитѣ не е имало насилия, давлени и нарушения на избирателния законъ. Това е безспорно. Изборитѣ въ България — да си го кажемъ открито — ако ги гледатъ въ друга културна държава, да речемъ въ Франция или Германия, трѣбва да изпокасиратъ голѣмия брой депутати: едни за насилия, а други за чрезмѣрна демагогия и за едно отдалечение отъ истината. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Нали сме въ български условия — ще мѣримъ съ нашъ аршинъ. И азъ искамъ отъ Народното събрание, което ще бѣде сѣдия, да постѣпи така, както постѣпватъ въ сѣда. Даже, когато общественото мнение е проникнало въ подсъдимия, сѣдътъ не отказва да допустне представянето на доказателства за оборване или за изясняване на известни обстоятелства, които биха говорили въ полза на подсъдимия. Това е нашата теза.

Г. г. народни представители! Азъ не съмъ изучавалъ подробно дѣлото — защото не съмъ членъ въ комисията — но отъ това, което чухъ тукъ, разбрахъ, че следствие е извършено само за Чипоровци, и то при едно неспазване постановленията на избирателния законъ. Най-после, нека приемемъ, че постановленията на избирателния законъ сѣ спазени. Азъ обръщамъ вниманието на Събранието, че не трѣбва да вървимъ изъ старитѣ пѣтица, който има болшинство да касирва противника си, защото имало нередности. Въ миналото сѣ ставали поголовни касирвания за нищожни поводи, за да се създадатъ правителствени болшинства, или да се удовлетвори партийниятъ духъ, ...

Д-ръ Г. Димитровъ (з): Това не е необходимо, ние си имаме болшинство. Ние имаме да дадемъ и на васъ дѣри.

К. Пастуховъ (с. д): Вие можете да имате болшинство и да напустнете обективната база, да бѣдете завладѣни, както често става у насъ, отъ единъ партийенъ егоизъмъ, или отъ едно желание да премахнете нѣкого и да поставите нѣкой другъ на негово мѣсто. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ). Като знаемъ каква е практиката въ миналото, трѣбва да бѣдемъ по-предпазливи.

Най-после, г. г. народни представители, една анкета ще даде възможностъ по единъ несъмненъ и положителенъ начинъ да се установи онова, което вие казвате, че станало и което въ голѣма частъ азъ вървамъ, че е станало. Онова, което се твърди въ протокола на следователя за Чипоровци, би могло да се установи също и за другитѣ две села Лехчево и Превала. Но тия, които говориха, искатъ касиране на избора въ тия три села, безъ анкета, защото тѣ знаели и защото нѣкои отъ васъ могатъ да свидетелствуватъ, че сѣ станали насилия. Г. г. народни представители! Защо искате само въ три секции да станатъ нови избори? Нима въ другитѣ 30—40 секции на Фердинандска околия изборитѣ бѣха свободни? Моята теза не е, че нечестиви работи не е имало по време на изборитѣ, както въ Фердинандско, така и на други мѣста въ България. Азъ не отричамъ това, което нѣкой господа казаха: че сѣ били бити, че сѣ били малтретираны избиратели, че имало арести, че имало закононарушения, както по изборитѣ, които не сѣ утвърдени, така също и по изборитѣ, които сѣ утвърдени отъ Народното събрание. Азъ приемамъ, че това е вѣрно — и такова е моето общо впечатление. Познавамъ околийския началникъ въ Фердинандъ, за когото може да се каже, че е единъ лудъ гидия. И защото е лудъ гидия, затова и дейтелността му, може би, е дала отрицателни резултати: оппозицията взема два мандата, а правителството взема единъ мандатъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Лудъ гидия — много погитчно!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Не изкривявайте мисълта ми. Азъ ви посочвамъ човѣкътъ какъвъ е. Но азъ питамъ, само въ три секции ли има нарушения?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: За тѣхъ има доказателства и контестації.

К. Пастуховъ (с. д): Въ всички други секции на Фердинандска околия редовни ли сѣ били изборитѣ?

Отъ земледѣлцитѣ: Не сѣ били.

К. Пастуховъ (с. д): Ако не сѣ били, защо искате въ три секции да се произведатъ нови избори, а не напра-

вите предложение да се касира цѣлиятъ изборъ въ Фердинандска околия и да се извърши новъ изборъ? (Възражения отъ работницитѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Защото за тѣхъ има подадени контестації. (Пререкания между народнитѣ представители Д. Нейковъ и П. Стоевъ)

П. Стоевъ (раб): Ще изхвъркнете, затова сте противъ, г. Пастуховъ.

Д. Нейковъ (с. д): Ти по-напредъ отъ насъ ще изхвъркнешъ.

П. Стоевъ (раб): Васъ работническото ви е отрекло.

Д. Нейковъ (с. д): България и работническата класа нѣматъ полза отъ васъ. Не ви е срамъ. Мълчете! Покрихте България съ гробища! (Възражения отъ работницитѣ) Да си посипете главитѣ съ пепель и да си вървите по домоветѣ, а не тукъ да правите шашарми! (Възражения отъ работницитѣ)

Очитѣ ви сѣ кръвясали тукъ отъ 20 дни. Не се ли виждате какви сте? Само на кръвъ ви избива. Мълчете, безсрамници и безсѣвѣстници! Съ кръвясали очи седите тукъ! Продажници, подкупници, чужди орждия! (Възражения отъ работницитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да, оставете г. Пастуховъ да завърши.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ искахъ да направя предъ васъ една декларация, изхождайки отъ нашето убеждение. Съвсемъ не съмъ наклоненъ по този случай да отговарямъ на апострофитѣ, които ми се отправятъ отъ тамъ, (Сочи мнозинството) или отъ тукъ. (Сочи работницитѣ. Възражения отъ работницитѣ) Азъ моля тази глутница и изроди на работническата класа да бѣде внимателна и да не е предизвикателна. (Силни възражения отъ работницитѣ) Вие постоянно насѣсквате народа да се бунтува, но вие ще си платите! (Възражения отъ работницитѣ) Ще дойде време да се разправяме! Мнозина отъ васъ бѣхте детективи на бившия режимъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството. Възражения отъ работницитѣ)

Г. Костовъ (раб): И днесъ вие сте агенти на буржоазията.

К. Пастуховъ (с. д): Като васъ диванета нѣма втори на свѣта. И тукъ вие идете да представлявате не елита на работническата класа ...

Г. Костовъ (раб): Вие ли сте елитътъ на работническата класа! (Голѣмъ шумъ. Народнитѣ представители отъ Работническата група непрекъснато апострофиратъ)

К. Пастуховъ (с. д): Мълчете тамъ бе, мерзавци!

Г. Костовъ (раб): Мълчете вие, убийци на работническата класа!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Непрекъснато звъни) Моля, тишина, г-да!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ моля да се съгласите съ това мнение — за една парламентарна анкета. (Възражения отъ работницитѣ) Защо ме карате да се занимавамъ съ васъ! Хора съ такива окървавени рѣце не е имало въ цѣлъ свѣтъ и нѣма да има. (Възражения отъ работницитѣ)

Д. Нейковъ (с. д): И ние ще апострофираме и нѣма да ви позволимъ да говорите! Това да се знае! (Възражения отъ работницитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Укротете циганската махала! (Възражения отъ работницитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля ви се, г-да, пазете тишина! Моля г. г. квесторитѣ да влѣзатъ въ ролята си. (Къмъ работницитѣ) Г-да! Азъ смѣтамъ, че елементарно ваше задѣяние е да респектирате, да изпълнявате предписанията на правилника.

Продължавайте, г. Пастуховъ!

К. Пастуховъ (с. д): Азъ заключавамъ. Г. председателю! Нека ми дадатъ възможностъ господата да завърша мисълта си. На тѣзи (Сочи работниците) азъ не обръщамъ внимание. Ще дойде време да имъ дамъ платенъ отговоръ, заедно съ лихвитъ.

Нѣкой отъ работниците: Когато станешъ министъръ.

К. Пастуховъ (с. д): И безъ да бѣда министъръ даже, тѣ сж нѣмбели, когато съмъ ги изобличавалъ отъ трибуната, камо ли да не мога да се справя съ такива безграмотници и детективи, каквито сж избрани сега. (Възражения отъ работниците)

Г. Костовъ (раб): Г. председателю! Какъ си позволява да ни нарича детективи? Той е мерзавецъ и убиецъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да, пазете престижа на Парламента.

Приканвамъ г. г. народнитѣ представители да седнатъ на мѣстата си.

Продължавайте, г. Пастуховъ!

К. Пастуховъ (с. д): Ако искатъ — да ме слушатъ; ако не — азъ си казахъ думата. Азъ искамъ само да завърша и да апелирамъ камъ народното представителство: преди да се произнесе, по-целесъобразно би било да се изслуша една парламентарна анкета, тѣй като, повтарямъ да кажа, за Лехчево и за Превала не е имало такава, а има само отчасти официални донесения, отчасти свидетелствувания на отдѣлни лица. Ако тия свидетелствувания се потвърдятъ, нищо не прѣчи на Народното събрание да постанови едно решение. Но, искамъ да кажа: избавете се отъ укори, които сж неизбежни. Азъ уважавамъ анкетата на следственитѣ власти и винаги съмъ поддържалъ, че когато има анкета на следствени власти, Народното събрание трѣбва много да се замисли, за да постанови, мимо тази анкета, нова анкета за удостоверяване и за изясняване на известни обстоятелства. Сжщо тѣй за касиране на който и да било изборъ, предъ видъ на досегашната практика, хиляди пѣти за предпочитане би било първомъ да се анкетиратъ закононарушенията презъ време на избора и следъ това Народното събрание да се произнесе.

Това е моето мнение и азъ моля да го приеме. Ще имаме случаи, ще дойдатъ и други касирания, ще си поговоримъ пакъ и ще видимъ изъ кой пѣтъ да вървимъ. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ и отъ нѣкои сговористи).

Нѣкой отъ работниците: И полицейскитѣ избраници Ви ржкоплѣскаатъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ работниците) Глупци! Че има ли по-жестокъ полиция отъ Сталиновата! Азъ ви питамъ да ми кажете, де е вашиятъ шефъ Коларовъ, де е Георги Димитровъ, де е Кръстю Раковски? (Пререкания отъ работниците) Вие длъжите вашето присѣствие тукъ на избирателния законъ, въпрѣки другъ законъ, който, ако би се изтъкнущвалъ строго юридически, трѣбва да ви пратятъ въ коридоритѣ на Народното събрание.

Нѣкой отъ работниците: Фашистска диктатура!

К. Пастуховъ (с. д): Кажете вашата кава е. Кжде е Коларовъ, кжде е Георги Димитровъ, кжде е Кръстю Раковски, кжде е Лукановъ, кжде е Троцки?

К. Русиновъ (раб): (Възразява нѣщо)

К. Пастуховъ (с. д): Ама работа — разпопенъ попъ политика ще прави! (Смѣхъ и ржкоплѣскания)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Ти си билъ попъ 20 години, ама ти трѣбватъ още 120 години, за да поумнѣешъ! (Смѣхъ. Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Нѣкой отъ мнзинството. Вържи попа, за да е мирно селото! (Смѣхъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля ви се, господа!

Има думата народниятъ представител г. Иванъ Василевъ.

И. Василевъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! . . .

(Дълги оживени пререкания между К. Пастуховъ и Д. Нейковъ — отъ една страна, и работниците — отъ друга)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Продължително звѣни) Моля, г-да!

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ работниците) Ама когато ви осѣдиха, молѣхте да внесе предложение да ви амнистиратъ! Маскари такива! Това не е ли вѣрно?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ работниците) Азъ съмъ подписвалъ ваши предложения за амнистия! (Пререканията продължаватъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Станалъ правъ, силно звѣни) Моля г. г. квесторитѣ да влѣзатъ въ ролята си. (Глъчка)

Д. Нейковъ (с. д): (Къмъ работниците) Тукъ вдигате шумъ, а въ кулоаритѣ ходите съ хората отъ болшинството подъ ръчка, разхождате се и гуляете съ тѣхъ! Едно време Георги Димитровъ и Коларовъ бѣха едно съ д-ръ Момчиловъ и съ други властници. Тукъ вдигате шумъ, а вънъ ходите съ тѣхъ заедно!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Г. Нейковъ! Престанете! Предупреждавамъ Ви, че ще предложа изключването Ви! Моля Ви се! Азъ смѣтамъ, че не може по такъвъ начинъ да се продължава въ единъ Парламентъ, въ който претендираме да бѣде елитътъ на българския народъ! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Единъ отъ работниците: Тѣ сж убийци!

Д. Нейковъ (с. д): Ето единъ убиецъ, който смушчава тукъ Парламента! (Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Ще приложя спрямо Васъ правилника, ако продължавате така.

Има думата г. Василевъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Но нека се забележи, че кавгата бѣше между братовчеди! (Смѣхъ)

Д. Нейковъ (с. д): (Пререкава съ работниците)

Нѣкой отъ мнозинството: Стига! Нѣма само васъ да слушаме!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни) Г. Нейковъ! За последенъ пѣтъ Ви правя бележка и Ви моля да престанете!

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Уважавамъ Вашитѣ бележки. Обаче Вие виждате, че господата първи почнаха и ние не можемъ да мълчимъ при тия провокации! Вие виждате, че тѣ предизвикватъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се! — Има думата г. Василевъ. (Глъчка)

Г. Нейковъ! Престанете, защото иначе ще Ви изключатъ.

И. Василевъ (з): Г. г. народни представители! Макарь че нѣмахъ намѣрение да вземамъ думата, като единъ отъ членоветѣ на комисията по провѣрка на изборитѣ и като единъ отъ тия, които застъпваха гледището, че изборитѣ въ селата Лехчево, Чипоровци и Превала, Фердинандска околия, трѣбва да бѣдатъ касирани, взехъ думата, за да обоснова, доколкото мога, решението на комисията. Вѣрно е, че може би нѣмамъ авторитета на господата отъ Демократическия сговоръ, които, като професори и прононсирани политици, изтъкнаха тукъ всевъзможни съображения и различни доводи, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Теории!

И. Василевъ (з): . . . за да ни убедятъ, какво действително ще трѣбва да се игнорира решението на парламентарната комисия и да вземемъ едно друго решение.

Тѣхната централна мисълъ бѣше, че ще трѣбва непременно заради известна форма да се жертвува сжществото, затуй защото сжществото за г. г. сговориститѣ е действи-

телно лошо, затуй защото съществото е действително страшно, и тѣ не могат да се позоват на него; тѣ трѣбваше да се позовават на формата, за да могат да умаложават онова, което съдържа съществото. И каква бѣше, г. г. народни представители, тѣхната теза? — Че ще трѣбва Народното събрание, което има да играе тукъ ролята на съдъ, да пази строго законитѣ и формитѣ, създадени у насъ.

Вѣрно е, че за Народното събрание има известенъ установенъ редъ при провѣрка на изборитѣ, който то трѣбва да съблюдава. Но азъ не мога да се съглася, че Народното събрание при провѣрка на изборитѣ, макаръ и да играе ролята на съдъ, има същитѣ ограничения, които съществуватъ за съда — да се движи въ едни строго опредѣлени форми и рамки за събиране на доказателства, за да създаде своето убеждение. Забележете, г. г. народни представители, че докато за единъ коронованъ съдъ има строго опредѣлени рамки, въ които той трѣбва да се движи, и, отъ друга страна, единъ много строго опредѣленъ начинъ относно това, какви доказателства могатъ да се събиратъ за установяване на известни обстоятелства, азъ смѣтамъ, пѣкъ и комисията намѣри, че за Народното събрание тия ограничения по отношение събиране доказателствата нѣматъ значение или пѣкъ не важатъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Това, което поддържате отъ трибуната, е произволъ.

И. Василевъ (з): Вѣрно е, че чл. 124 отъ избирателния законъ предвижда една гаранция, за да може действително да се събиратъ доказателствата въ съда въ едно или друго направление, които могатъ да бждатъ противъ онѣзи, които се сочатъ като виновни, или пѣкъ въ тѣхна полза. Но постановлението на чл. 124 е задължително за съдебния следователъ. Чл. 124 отъ избирателния законъ казва, че и въ единия и въ другия случай съдебниятъ следователъ призовава другата страна, заинтересования кандидатъ, който се счита като страна, и му дава възможностъ да представи доказателствата.

Е добре, азъ съмъ съгласенъ съ г. г. сговориститѣ, че съдѣя-следователъ не е изпълнилъ тая формалностъ. Вѣрно е, че би могло да се помисли, че гаранцията, която се дава относно това, събраниятъ материалъ да отговаря на истината, не е тѣй голѣма. Но, г-да, питамъ: ако действително съдѣя-следователъ не е изпълнилъ тая формалностъ по чл. 124 отъ избирателния законъ, следва ли Народното събрание да нареди съдѣя-следователъ на нова смѣтка да изпълни тая формалностъ?

Н. Пждаревъ (д. сг): Ще нареди анкета.

И. Василевъ (з): Следва ли, че Народното събрание трѣбва да постанови да се направи анкета, или пѣкъ Народното събрание може, при наличността на всички други данни и доказателства, които съществуватъ въ дѣлото, да издаде своето решение въ единъ или другъ смисълъ?

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, па и комисията въ своето болшинство прие, . . .

Н. Пждаревъ (д. сг): Съ колко срещу колко гласа?

И. Василевъ (з): . . . че макаръ и да не е изпълнено разпореждането на чл. 124 отъ избирателния законъ, ние не можемъ да връщаме сега изборното дѣло за ново следствие, защото законътъ задължава непременно всички следствени дѣла да бждатъ представени въ Народното събрание до разглеждане на избора отъ Събраниято.

Отъ друга страна, ние смѣтаме, че нѣма нужда да се произвежда нова анкета, защото тя се явява безпредметна. (Възражения отъ сговориститѣ) Увѣрявамъ ви, че въ нищо не би се измѣнило нашето становище следъ произвеждането на една нова анкета. Азъ съмъ сигуренъ, че една нова анкета не само ще потвърди изнесенитѣ до сега факти, но че тя ще открие и още по-страшни факти. Въпросътъ е тамъ: има ли нужда да се произвежда тая анкета и можемъ ли ние сега да елиминираме, да отнимемъ всички ония данни, които сѣ събрани въ това следствено дѣло, които при това сѣ събрани отъ единъ незаинтересованъ човѣкъ, отъ единъ съдебенъ органъ — отъ съдѣя-следователъ?

Г. г. народни представители! За Народното събрание, което, вѣрно е, е върховенъ съдъ, който се произнася за

редовността на изборитѣ, нѣма ограничения какви именно доказателства може да събира, и нѣма никакви рамки, въ които трѣбва да се движи, за да разкрие материалната истина, и да си създаде убеждение. Това се вижда отъ чл. 28 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание. Тамъ е казано. (Чете) „Комиситѣ могатъ да поканватъ чрезъ председателитѣ си министритѣ, комисаритѣ на правителството и частни лица, за да имъ искатъ обяснения и освѣтления.“ Виждате каква голѣма свобода дава правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание при събирането на доказателства, за да може да се види, дали единъ изборъ е произведенъ правилно или не. И ако правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание дава право да се викатъ частни лица, азъ мисля, че ние не само можемъ да използваме тия данни, които сѣ събрани отъ съдѣя-следователъ, но можемъ да използваме и ония данни, които лансиратъ народнитѣ представители отъ Фердинандската околия, които най-чистосърдечно заявяватъ, че тамъ сѣ вършени безобразия, насилия, фалшификации. Вие чухте чистосърдечната изповѣдь на народния представителъ Димитъръ Тодоровъ, който ви каза, че е билъ поставенъ на смъртно легло и че неговата майка е била разкарвана изъ планинитѣ, за да го търси.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: И при това нощно време.

И. Василевъ (з): При наличността на тѣзи доказателства, при наличността на тѣзи данни, които сѣ събрани при следственото дѣло, което е водено отъ единъ незаинтересованъ човѣкъ, въ което има заключение, че действително сѣ извършени насилия, че действително сѣ извършени фалшификации, и отъ което личи, че сѣ разпитани повече отъ 100 души свидетели, че има привлѣчени десетина души обвиняеми, азъ мисля, че, макаръ и съдѣя-следователъ да не е изпълнилъ формалността по чл. 124 отъ избирателния законъ, Народното събрание има свободата да прецени даннитѣ, които съдѣя-следователъ е събралъ, да прецени и това, което казватъ народнитѣ представители, да прецени писменитѣ доказателства и, ако то е убедено, че е извършено всичко онова, което се лансира, да си направи заключението.

Г. г. народни представители! За Народното събрание е отъ значение това, има ли фалшификации, има ли насилия и доказани ли сѣ тѣ. Има ли фалшификации, вършени ли сѣ насилия? Вие чухте отъ докладчика за събличане хората голи, за смѣняване на пликове, за смѣняване на кутии и за редъ други мизерни работи, които сѣ ставали въ селата Лехчево, Чипоровци и Превала. Дали сѣ доказани тия работи? Азъ мисля, че и безъ да е спазенъ отъ съдѣя-следователъ чл. 124 отъ избирателния законъ, ние имаме достатъчно данни, събрани макаръ и по околени пѣтъ, които говорятъ, че всичко онова, което се изнася въ контекстацията, е вѣрно, че всичко това е доказано. Следва ли сега да се формализираме и да искаме непременно да се изпълни едно разпореждане на закона, което съдѣя-следователъ не е изпълнилъ, когато имаме други доказателства, които потвърждаватъ онова, което се изнесе? Нека не се плашатъ г. г. сговориститѣ. Принципиално ние не разрешаваме въпроса. Конкретно по всѣки другъ изборъ, ако четемъ, че не е спазено това постановление на закона и че нѣма достатъчно доказателства, които да потвърждаватъ онова, което се изнася, ние бихме могли да искаме анкета. Но въ случая азъ смѣтамъ, че въпросътъ не се разрешава принципиално. Конкретно, за този случай, въпрѣки че не е спазено постановлението на чл. 124 отъ избирателния законъ, ние имаме достатъчно данни, ние имаме достатъчно доказателства, които показватъ, че сѣ вършени насилия, че е имало фалшификации.

Г. г. народни представители! Избирателниятъ законъ и правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание не ни ограничаватъ какви доказателства да събираме и въ каква форма да ги събираме. Азъ смѣтамъ, че нѣма защо народнитѣ представители отъ Демократическия съговоръ да смѣтатъ, че ние се ръководимъ отъ нѣкакво чувство на мжст и затова искаме касирането на този или онзи изборъ. (Възражения отъ нѣкои сговористи) Не, г. г. народни представители, ние нѣмаме нужда отъ това. Но азъ смѣтамъ, че когато имаме достатъчно данни, за които нѣма сведения, че сѣ едностранични, които не сѣ опровергани, които сочатъ, че действително има насилия, има фалшификации — за честта на Народното събрание и за честта на прозвището „народенъ избраникъ“, по чиста съвѣсть и по нашъ дългъ ние трѣбва да не одобряваме такива избори, а да ги касираме, за да дадемъ възможностъ на избирателитѣ наново да изразятъ свободно своята воля. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Н. Пъдаревъ (д.сг): Ще опорочите вашето решение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Г. Петровъ: Г. г. народни представители! Часътъ наближава 9, а има записани още много оратори. Предъ видъ на това, предлагамъ да вдигнемъ сега заседанието, като въ дневния редъ за утрешното заседание на първо мѣсто се постави продължение на дебатитѣ по из-

бора въ Фердинандската околия, а на второ мѣсто — първо четене законопроекта за контролъ върху картелитѣ и монополнитѣ цени, който ви е раздаденъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ предложението на г. министра, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 50 м.)

Подпредседателъ: **Н. ШОПОВЪ**

Секретаръ: **ИВ. ВЕЛЧЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

ПОПРАВКА НА ПО-ВАЖНА ПЕЧАТНА ПОГРЕШКА

Стр.
137Колона
дяснаРедъ
2 отдолу нагореНапечатано:
По чл. 24 алинея шестаДа се чете:
По чл. 47 точка 6